

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische
Kring Gent V.Z.W.

29e jaargang nr. 4

15 juli 2000

INHOUD

- Jean-Paul Marchal:
Le Héron. Een Gents schuiloord van het Geheim leger. 206
- Armand Heins:
Inventaire archéologique: De Maagd het Kind Jezus dragend. 222
- Daniël Van Ryssel:
Ik zou daar een boek kunnen over schrijven.
De charmes van de dagelijksheid. 224
- Guy de Maertelaere:
De Gentse mentaliteit (slot). 234
- André Coene:
Jacob Roelofs van Deventer tekende omstreeks 1559 een werke-
lijkheidsgetrouwe stadsplattegrond van Gent. 240
- Jules Duvivier:
De Oude Tantes. 249
- Paul Huys:
Beiaardspelen is een laborieus werk... 250
- Maurice Geirnaert:
Enkele herinneringen aan de "Indus". 251
- Robert Den Beer-Vanhuffel:
Herinneringen aan Michel Casteels, alias Piet Korrel. 254
- Hugo Collumbien:
Gentse Memoriedagen: 2-3 mei. 257
- Alfons Van Werveke:
Oudheidkundige kroniek: De Harmoniemaatschappij Sinte-
Cecilia. 264
- Bibliografie. 266
- Vraag en Antwoord. 270
- Lezers schrijven ons. 270
- Dit bestaat niet meer 272
- Aanvullende ledenlijst 272

LE HÉRON

Een Gents schuiloord van het Geheim Leger

1. VAN BELGISCH LEGIOEN TOT LEGER VAN BELGIË

De eerste **militaire** verzetsbewegingen werden reeds in de late zomer van 1940 opgericht. Tot de best georganiseerde groeperingen behoorden het *Belgisch Legioen (Légion Belge)* van kapitein-commandant Charles Claser en het *Heropgericht Belgisch Leger (Armée Belge Reconstituée)* van reservekolonel Robert Lentz. Beide bewegingen fuseerden in juli 1941; de naam *Belgisch Legioen* werd behouden.

De Belgische regering in Londen had echter haar twijfels over de doelstellingen van deze 'militaire organisatie'. Om hierover meer inlichtingen te verzamelen, stuurde zij kapitein Jean Cassart en zijn marconist Henri Verhaegen, naar België. Beiden werden in de nacht van 3 op 4 oktober 1941 boven Chevron (provincie Luik) gearachuteerd (zending Metrat). Vóór Jean Cassart 'zijn verslag' aan de Belgische regering kon overmaken, werd hij op zaterdag 13 december 1941 aangehouden.

Dit was uiteraard een grote ontgoocheling voor Charles Claser. Hij besloot toen zelf het initiatief te nemen en vertrok op 9 april 1942 naar Groot-Brittannië: hij was vergezeld van Philippe de Liedekerke, een gearachuteerde Belgische agent. Op zondag 3 mei werden beiden echter in Spanje gearresteerd en in het kamp van Miranda opgesloten. Na hun vrijlating reisden zij verder naar Lissabon en vandaar naar Gibraltar. Zij bereikten uiteindelijk Londen pas op vrijdag 10 juli 1942.

Acht dagen later werd Charles Claser hartelijk verwelkomd door kapitein-commandant Henri Bernard van de 2^e Sectie van het Belgisch ministerie van Landsverdediging, en door de Britse majoor Claude Knight, hoofd van de Belgische S.O.E-sectie (*Special Operations Executive*).

Op de 'school' van het S.O.E. (te Lymington) smeden Charles Claser, Henri Bernard en Claude Knight een plan voor het uitvoeren van militaire acties bij een eventuele geallieerde landing op de Belgische kust. Ook zou het S.O.E. voor de nodige materiële steun zorgen (wapens, zenders, munitie, geld, enz.). Het was Henri Rolin, onderstaatssecretaris bij het ministerie van Landsverdediging, die het plan van het S.O.E. in een formele opdracht omzette... en dit terwijl premier Hubert Pierlot in Belgisch Congo zat!

Claser verliet Londen op zaterdag 8 augustus en bereikte Brussel op 29 augustus 1942, na een lange reis via Gibraltar en Frankrijk.

"Zodra Claser weg was vergaderde de ministerraad. Hij (de ministerraad) verweet

aan onderstaatssecretaris Henri Rolin — een minister van tweede rang — dat hij de chef van het Belgisch Legioen had laten gaan zonder dat de regering, met de nodige waarborgen, dat vertrek had goedgekeurd.” (H. Bernard in ‘Het Geheim Leger’, p.20).

Inmiddels was Hubert Pierlot uit Belgisch Congo naar Londen teruggekeerd en van Clasers opdracht op de hoogte gebracht. Meteen werd Henri Rolin afgezet en verbrak de Belgische regering haar samenwerking met het S.O.E. op 16 augustus 1942.

Op maandag 2 november besloot Charles Claser — die (uiteraard) op geen medewerking van de Belgische regering kon rekenen — samen met luitenant Richard Defroyennes (een geparachuteerde Belgische agent) naar Londen terug te keren. Beiden werden echter vier dagen later in Champagnole (Frankrijk) gearresteerd. Van de vijf stafleden van het *Belgisch Legioen* bleef nu alleen nog kolonel Jules Bastin over. De overige drie waren reeds eerder opgepakt: Robert Lentz en Charles Vander Putten op vrijdag 8 mei, André Boereboom op woensdag 28 oktober 1942.

Het was uiteindelijk François de Kinder die, eind 1942, in Londen zijn schoonbroer Hubert Pierlot wist te overtuigen zijn houding ten opzichte van het *Belgisch Legioen* te herzien. Dit leidde tot de erkenning van Jules Bastin als bevelhebber van het militair verzet in België. Ook werd de beweging omgedoopt tot *Leger van België (Armée de Belgique)*.

Eens de reorganisatie doorgevoerd en de contacten met het S.O.E. hersteld, werd het Belgisch grondgebied in vijf zones (voorheen drie) ingedeeld: Oost- en West-Vlaanderen vormden samen Zone III.

Ook in het Gentse werd vrij vroeg aan de oprichting van **militaire** verzetsbewegingen gedacht. Zo namen reeds in augustus 1940 Albert Tollenaere en Louis Cloquet contact op met een aantal reserve- en beroepsmilitairen.

“Gent kan terecht als de bakermat van het Belgisch Legioen (Légion Belge) beschouwd worden, want het was daar dat commandant SBH (Stafbrevethouder) Claser zijn ideeën voor het eerst in daden omzette”, schrijft Kol. Guy Van Poucke in Niet Langer geheim, p. 16.

Op zaterdag 30 november 1940 kreeg de Gentse kapitein Edouard Franckx het bevel over Zone I. Zij bestond toen uit vier provincies (P): West-Vlaanderen (P1), Oost-Vlaanderen (P2), Antwerpen (P3) en Limburg (P4). De hoofdkwartieren lagen respectievelijk in Brugge, Gent, Antwerpen en Hasselt.

Onder impuls van Edouard Franckx werd de verzetsgroep Tollenaere-Cloquet-Van Hoorebeke eind 1941 in het *Belgisch Legioen* geïntegreerd. Weldra zouden zich ook andere verzetsbewegingen aansluiten.

Nadat Albert Tollenaere — zowat de *all round man* van Oost-Vlaanderen —

op dinsdag 13 oktober 1942 door de GFP (*Geheime Feldpolizei*) was gearresteerd, namen luitenant Georges de Grootte en commandant Maurice Goethals zijn taken over. Edouard Franckx besloot echter de staf verder uit te breiden en voegde er kapitein-commandant Pierre-François De Coene en majoor Auguste Haus aan toe.

Als drie weken later ook Georges de Grootte werd aangehouden, poogde Maurice Goethals, samen met Lucien Van Puymbroeck, Auguste Haus en Pierre-François De Coene, de zaak rollende te houden.

Na het omdopen van het *Belgisch Legioen* tot *Leger van België*, werd het Belgisch grondgebied, zoals eerder vermeld, in vijf zones ingedeeld (in plaats van drie).

Edouard Franckx kreeg nu het bevel over Zone III (Oost- en West-Vlaanderen).

Enkele maanden later was de staf van deze Zone, door de arrestaties van ondermeer Edouard Franckx en Lucien Van Puymbroeck op maandag 15 maart 1943, zwaar getroffen.

Het was Jacques van der Bruggen (verbindingsofficier tussen het Hoofdkwartier van het *Leger van België* te Brussel en dat van Zone III) die de opdracht kreeg de staf van de provincie Oost-Vlaanderen te reorganiseren. Hij kon daarbij niet langer rekenen op Maurice Goethals, daar de GFP ook laatstgenoemde op de hielen zat. Als nieuwe bevelhebber van de provincie Oost-Vlaanderen koos Jacques van der Bruggen tenslotte voor zijn vriend luitenant Louis Camu. In april 1943 werd Auguste Haus gelast met de reorganisatie van de sector Gent.

Toen Bastin op woensdag 24 november 1943 aangehouden werd, nam kolonel Ivan Gérard tijdelijk het roer van het *Leger van België* over en benoemde hij majoor Fernand Defise tot bevelhebber van Zone III. Na het vertrek van Ivan Gérard (maart 1944) naar Groot-Brittannië, volgde luitenant-generaal Jules Pire hem op. Laatstgenoemde verving dan, op advies van Jacques van der Bruggen, Fernand Defisse door Auguste Haus.

Intussen was de indeling in twee provincies afgeschaft. Voortaan zou Zone III uit 10 sectoren (5 per provincie) en een aantal schuiloorden bestaan:

De sector Gent telde drie schuiloorden (*refuges*): *Le Héron* (de Reiger), *La Sarcelle* (de Taling) en *L'Eider* (de Eider), plus een *Compagnie der haven*.

2. DE RADIOVERBINDINGEN MET ENGELAND

Teneinde rechtstreekse radiocontacten tussen Engeland en Zone III mogelijk te maken, werden op dinsdag 19 oktober 1943 twee, in Engeland opgeleide, Belgische agenten gearparachuteerd: Paul Vekemans en zijn marconist Georges Joakim.

Op vrijdag 3 maart 1944 werd ook een Britse radio-instructeur, kapitein Anglio Latimer, gedropt.

Georges Joakim, maar voornamelijk Anglio Latimer, werden belast met het opleiden en bijscholen van 'plaatselijke' radio-operators. Op zondag 30 april 1944 werd opnieuw een marconist voor Zone III gearachuteerd: Albert Wouters (codenaam TIE PIN).

Op donderdag 4 mei 1944 seinde Georges Joakim (codenaam WIG) het eerste bericht van Zone III naar Groot-Brittannië. Twee dagen later ontving hij zijn eerste boodschap **rechtstreeks** vanuit Engeland (voorheen gebeurde dit via Brussel).

Vanaf mei 1944 beschikte Zone III dus over een **autonome** radioverbinding met Groot-Brittannië: het radiostation (codenaam *Station 53B*) lag in Poundon, enkele kilometers ten noordoosten van Oxford.

Na hun taken te hebben volbracht, keerden Paul Vekemans en Georges Joakim naar Engeland terug, maar werden aan de Spaanse grens opgepakt en per trein naar Duitsland afgevoerd. Onderweg slaagde Joakim erin het raampje van het toilet in te slaan en uit de rijdende trein te springen. Leden van het Franse verzet verzorgden zijn gebroken arm en hielpen hem zich bij de intussen gedebarreerde geallieerde troepen te voegen. Paul Vekemans belandde daarentegen in een Oflag (krijgsgevangenenkamp voor officieren) in Silesië. Ook hij slaagde erin te ontsnappen en de Sovjetlinies te bereiken.

In opdracht van kapitein Vincent de Callataij (verantwoordelijk voor de transmissiedienst van Zone III) nam Gentenaar Eugène Van de Weghe (codenaam WIG RED) de toenmalige taak van Georges Joakim over; laatstgenoemde had hem trouwens opgeleid tot 'pianist' (bijnaam voor marconist). Bij het coderen en decoderen van zijn berichten werd Eugène Van de Weghe dikwijls bijgestaan door iemand van de familie Moreels uit Merelbeke: Eugène Moreels, telegrafist bij de PTT te Gent, of zijn echtgenote Frida Vindvogel en haar broer Albert.

Omwille van de Duitse opsporingsdiensten mochten de 'pianisten' nooit lang vanuit dezelfde plaats uitzenden. Om de \pm 20m lange antenne (in een hoek van 45° en steeds naar het noorden gericht) zo goed mogelijk te verbergen, werd zij dikwijls als pseudo-waslijn opgesteld of op de zolder gespannen.

3. MISLUKTE DROPPINGS

Zoals eerder vermeld (zie Hoofdstuk 1) had het S.O.E. materiële steun beloofd. Wapens, munitie, zenders, geld en levensmiddelen zouden, bij volle maan, door de R.A.F. (138 en 161 '*special duties*' squadrons) gearachuteerd worden.

De eerste dropping voor de sector Gent was gepland in de nacht van 10 op 11 februari 1944 op het veld 'Les lilas' te Munte. Die avond (10 februari) zond de B.B.C (in haar franstalige uitzending) de afgesproken *message* uit: 'Les lilas fleuriront au printemps'.

Het Britse toestel dook echter niet op!

Toen een maand later de boodschap 'Les lilas ne fleuriront pas au printemps' de ether werd ingestuurd, viel evenmin een vliegtuig te bespeuren. Voor de volgende poging (nacht van 10 op 11 april) zou een nieuw terrein worden gebruikt: 'Le faisan' te Elene (Velzeke).

Jozef Speeckaert, die de kenletter F van de *drop zone*, in morse, naar het vliegtuig moest seinen, was echter afwezig: hij had de *message* niet gehoord! Ditmaal vloog het toestel een paar keren over het plein maar keerde, bij gebrek aan identificatie, naar zijn basis terug.

Om de *drop zone* aan de piloot te signaleren, moesten — volgens het boekje — lichtbakens in L-vorm worden opgesteld. Drie rode lichten in lijn (wit vanaf 17 mei 1944), met een tussenruimte van ongeveer 100m, vormden het 'lange been' van de L. Het 'korte been' gaf zowel de richting van de tegenwind als de limiet van de *drop zone* aan. De verantwoordelijke voor de dropping stond op zo'n 20 à 30m van het eerste rode licht (of het laatste, afhankelijk van de windrichting) en seinde in morse de kenletter van de *drop zone*.

Het vliegtuig moest over het 'lange been' vliegen, richting 'korte been' (tegenwind), en de containers (en/of manden) vóór het 'korte been' afwerpen.

Omdat de droppings voor Zone III tot dusver waren mislukt, besloot Londen een opgeleide 'coordinator' te parachuteren: Albert Mélot, alias *Martin*.

Deze advocaat (bij de balie van Namen) sloot zich vroeg bij het Verzet aan. Na de arrestatie van Monique de Thysebaert in oktober 1942, nam hij de leiding van de ontsnappingslijn *Tempo* van haar over (*Tempo* was in feite een inlichtingsdienst met een eigen ontsnappingsnet).

Toen de Duitsers, tussen 10 en 20 november 1942 verscheidene personen in de omgeving van Mariembourg en Namen arresteerden, kon Albert Mélot tijdig 'de plaat poetsen'. Hij slaagde erin Londen via Frankrijk, Spanje en Gibraltar te bereiken.

Het is vermoedelijk op advies van Hubert Pierlot — een goede kennis van zijn vader — dat Mélot de opleiding van geheim agent (*inlichtings- en actie-agent*) bij het S.O.E. volgde.

Hij behoorde dus niet, zoals het ten onrechte in de bestaande literatuur staat geschreven, tot de *Special Air Forces*, noch tot de *Special Airborne Forces*. Deze *Forces* bestaan trouwens niet!

Hij werd op zondag 9 april 1944 boven Somme-Leuze (nabij Havelange, in

de provincie Namen) gearachuteerd (zending *Aufidius*).

4. 'LE FAISAN EST BIEN FAISANDÉ'

De eerste succesvolle dropping voor Zone III had plaats enkele uren na het (laatste) bombardement op het vormingsstation van Merelbeke. (zie *De bombardementen van Merelbeke* van J-P. Marchal).

In 1946 besteedde de 'A.S. Klok - Orgaan der Verbroedering van het Geheim Leger, Zone III' een speciaal artikel aan deze gebeurtenis:

"Om 19,15 uur, den 10e Mei 1944 meldt Radio-België (sic), in de Fransche uitzending van de B.B.C.: Message pour Théophile: "Le faisan est bien faisandé". Onmiddellijk worden de manschappen verwittigd en om 23 uur zijn volgende personen op het parachutageplein verzameld te Velzeke:

Lt. Speeckaert, bevelhebber, Lt. Raemdonck, "Martin" (Albert Mélot), J. Duhamel, Maurice Wildt, Dr. (Nestor) De Prijck, Ing. De Paepe, E. Meersman, V. De Loore, M. Liebrecht, Dobbelaere, M. Caroen en O. Delamotte. De aangewezen plaatsen worden door de mannen ingenomen. Zij wachten! De geest is uitstekend. De manschappen zijn vastberaden. Ze zijn tot alles besloten, tot het uiterste bereid.

Rond 23,15 uur wordt het spoorwegknooppunt Merelbeke, op 20 Km. afstand, door de R.A.F zwaar gebombardeerd. De lichtfakkels zetten de gansche streek in een lichtgloed...

Het weder is uitstekend, de temperatuur daalt echter sterk want het is volle maan. Het zicht is goed. Het wachten maakt de aanwezigen zenuwachtig. De geheele nacht door, tot 2 uur, hangen vliegtuigen in de lucht. Daarna, volledige kalnte. Geen geluid, geen beweging meer in de lucht...

Om drie uur nadert op geringe hoogte een zware Engelsche bommenwerper uit westelijke richting. Door middel van de gekleurde lichten worden, op bevel van Lt. Speeckaert, signalen gegeven (de letter F voor Faisan, in morse). Het vliegtuig trekt over het terrein, zwenkt af naar Zottegem en keert terug, een groote boog beschrijvende over Grootenberge en Leeuwergem. Het vliegtuig nadert, het daalt tot op 100 m; en werpt 14 parachutes uit.

Twee manden en twaalf containers zakken langzaam. De inhoud bestaat uit wapens, munitie, uitzendposten en levensmiddelen. Onmiddellijk worden de parachutes opgerold en worden in een wachtende auto geborgen. Koortsig wordt nu aangevangen met het laden der zware "containers". Het werk is lastig, de mannen worden vermoeid, maar dank zij het voorbeeld van Lt. Speeckaert, is om 5 uur de laatste kist geborgen.

Rond 4,30 uur wordt een burger van Elene door ons gevangen genomen die zich te dicht gewaagd had. Hij blijft bij het gezelschap en helpt vrijwillig mede aan het werk.

Om 5,15 uur verlaten alle aanwezigen het parachutage terrein. Het werk werd goed geleid en goed doorgedreven. Iedereen is gelukkig dat de eerste phase van de opdracht volbracht is.

De auto met aanhangwagen vordert moeilijk en na 200 m. heeft hij reeds defect. Met vereende krachten wordt de auto opnieuw ingang geloopt. Ongeveer 500 m. verder, op een kleine helling valt de motor opnieuw stil. Het wordt stilaan klaar. Pas om 6,30 uur gaat het transport verder. De manschappen van de groep Balegem verspreiden zich op bevel van Lt. Speeckaert. De tocht gaat dan over Balegem, Scheldewindeke naar Moortzele nadat de motor nog verscheidene malen is stilgevallen.

Rond den middag komt de kostbare vracht behouden aan op zijne bestemming te Moortzele (...)

Marc Verschooris (in *De papegaai is geschoten*, p. 43) preciseert dat de buit omstreeks 07 uur in de oude veldkapel op Moortzele-Berg werd verborgen. Volgens Jean Boogaerts werd rond de middag een deel van de vracht naar Oscar Verbauwen verhuisd. De rest van de buit werd later over de verschillende Gentse schuiloorde verdeeld.

5. VOORALARM

Op 1 juni 1944 herdoopte premier Hubert Pierlot het Leger van België (*Armée de Belgique*) in GEHEIM LEGER (*Armée Secrète*).

Pas veel later — volgens Jean Boogaerts rond 20-25 september 1944 — vernamen de leden van *Le Héron* dat hun verzetsbeweging van naam was veranderd! Dit verklaart de letters A.B. (voor *Armée de Belgique*) op hun armband i.p.v. A.S. (*Armée Secrète*).

Diezelfde avond (donderdag 1 juni) zond de B.B.C. een *message pour la petite Berthe* (België) uit: "*La frondaison des arbres vous cache le vieux moulin*". Deze boodschap betekende dat de geallieerden binnen de 14 dagen gingen landen en dat bijgevolg de commandoposten van de schuiloorde moesten geoperationaliseerd worden.

Toevallig hoorde de bevelhebber van Zone III, majoor Auguste Haus, de boodschap niet! Hoewel luitenant Jozef Speeckaert hem later op de avond op de hoogte stelde, wachtte Haus niettemin tot de volgende morgen om Zone III te alarmeren.

Die dag (vrijdag 2 juni) installeerde de staf van Zone III zijn hoofdkwartier in het *Blauwhuis-Wildeburghoeve* te Wingene.

's Anderendaags had in het Zuidpark te Gent, omstreeks 14u, een belangrijk gesprek plaats tussen Jozef Speeckaert, kapitein-commandant Deprez (bevel-

hebber van *La Sarcelle*), luitenant Marcel Poelman (bevelhebber van *Le Héron*), Jean Boogaerts en Fernand Thielemans. Er werd besloten prioriteit te geven aan het oprichten van commandoposten en het operationaliseren van de schuiloorde. Fernand Thielemans (adjunct van Deprez) en Jean Boogaerts (adjunct van Poelman) werden met die opdrachten opgezadeld: Thielemans voor *La Sarcelle*, Boogaerts voor *Le Héron*.

Omstreeks 19u raadpleegden Marcel Poelman en Jean Boogaerts de bevelhebber van de sector Gent, Pierre-François De Coene. Zij stelden hem op de hoogte van hetgeen eerder in het Zuidpark was besloten. Na de vergadering ontving Marcel Poelman 150.000 BF: dit geld moest dienen om o.m. de ondergedoken *Héronmannen* financieel te steunen.

6. LE PADDOCK

Op zondag 4 juni kreeg Jean Boogaerts van Jules Marijns (een koerier van Jozef Speeckaert) het adres van de plaats waar hij de commandopost van *Le Héron* moest oprichten: "*Bij boer Nève, aan de kerk van Bottelare*"!

Enkele uren later (omstreeks 15u) was Boogaerts reeds, samen met enkele koeriers, op weg naar Bottelare. De eerste etappe van hun fietstocht eindigde in Eke. Hier verlieten Carolus Vande Velde (beter gekend als Karel) en Van der Auwera het groepje en reden verder naar het *Blauwhuis* in Wingene (HQ van Zone III). Jean Boogaerts, Georges Helderweirdt en Robert Van Hyfte namen de route Gavere-Dikkelvenne: 'Spec' (bijnaam van Jozef Speeckaert) zat inderdaad in Dikkelvenne ondergedoken, op het kasteel van graaf Louis de Lichtervelde.

Omstreeks 19u reden Jean Boogaerts, Robert Van Hyfte en Georges Helderweirdt eindelijk Bottelare binnen...maar zij vonden er geen *boerderij, recht over de kerk!* In een nabijgelegen herberg vernamen ze dat "*boer Nève*" in feite de Gentse notaris Ferdinand Nève de Mévergnies was!

Op *Le Paddock* — want zo heette het landhuis van de notaris — werd Jean Boogaerts met veel argwaan begroet. De zoon des huize Stanislas bleek van niets op de hoogte te zijn.

Teneinde raad deelde Jean Boogaerts hem mee dat hij 's anderendaags een 'ingewijde' persoon op het postkantoor moest contacteren. Jules Marijns had Boogaerts de volgende persoonsbeschrijving gegeven: "*hij is postbediende in Bottelare, middelmatig van postuur en kamt zijn haar naar achter.*"

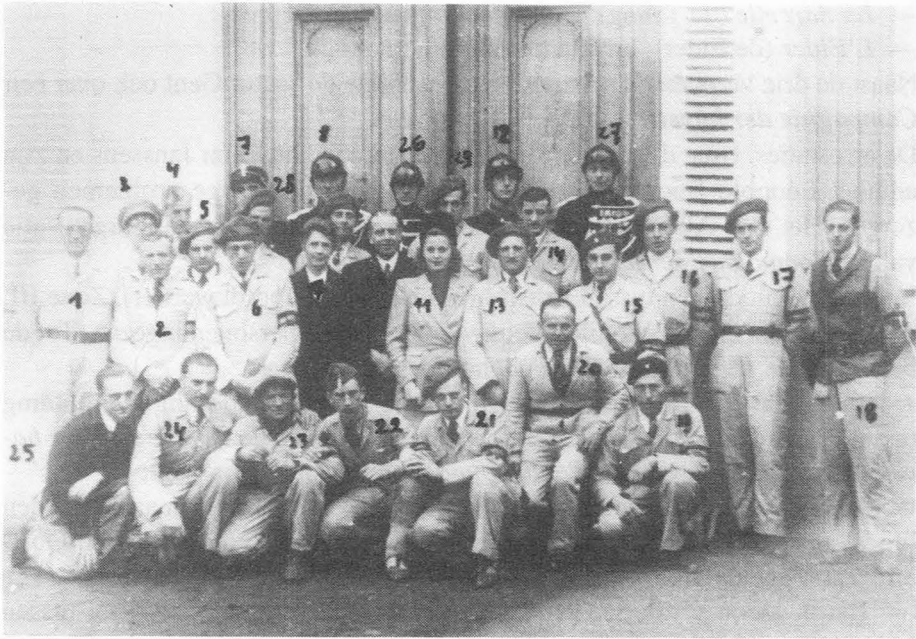
Stanislas wist meteen over wie het ging en liet de 'postbediende' aanstonds oproepen: het was Marcel De Mulder. Groot was de verbazing van Boogaerts toen hij vernam dat Marcel — een vroegere schoolkameraad — de leider

(Kopie P. Duportail)

Lucien Van der Straeten en Marcel De Mulder (in bleek pak). (Kopie K. Lanclus)

Deze foto werd na de bevrijding aan de ingang van *Le Paddock* genomen. Tussen de talrijke *Héronmannen* staat Simonne Nève de Mévergnies-Van Oost (in donkere tailleur). Aan haar linkere zijde staat (in donker pak) Marcel Stas de Richelle. Naast hem staat (in bleke tailleur) Anne-Marie de Kerkhove d'Exaerde-Nève de Mévergnies. Uiterst rechts staat Stanislas Nève de Mévergnies. Naast hem staat (in witte overall en baret) Charles de Kerkhove d'Exaerde. (Kopie K. Lanclus)

van de Groep Bottelare was.

Een gerustgestelde Stanislas nodigde nu iedereen naar binnen en introduceerde zijn ouders: notaris Ferdinand Nève de Mévergnies en zijn echtgenote Simonne Van Oost. Waren toen ook op *Le Paddock* aanwezig: Charles de Kerckhove d'Exaerde, zijn echtgenote Anne-Marie Nève de Mévergnies (zus van Stanislas), hun zoontje en een neefje met gouvernante.

Nog diezelfde avond stonden de meeste commandoposten van de sector Gent met Zone III in verbinding.

Het organigram van Zone III - sector Gent zag er toen zo uit:

BEVELHEBBER ZONE III: majoor Auguste Haus
 Stafoverste Oost-Vlaanderen: luitenant Louis Camu
 Dienst administratie: commandant Edmond Ameye
SECTOR GENT: kapitein-commandant Pierre-François De Coene

Zoals eerder vermeld, bezat de sector Gent drie *refuges* (schuiloorde):
 — *Le Héron* (de Reiger): luitenant Marcel Poelman

— *La Sarcelle* (de Taling): kapitein-commandant Deprez

— *L'Eider* (de Eider): luitenant Raoul Raemdonck

Naast de drie vernoemde schuiloorden beschikte de sector Gent ook over een *Compagnie der haven*.

De arrestaties, twee dagen voordien, van commandant Léon Janssens en zijn adjunct Léopold Boone, hadden natuurlijk voor de nodige problemen gezorgd. Het was Albert Mélot die de draad opnam en voor de reorganisatie van de *Compagnie der haven* zorgde.

Voor de verbindingen tussen Brussel (het Nationaal hoofdkwartier), Zone III, de sector Gent en zijn schuiloorden, werden talrijke personen ingezet. Tot de belangrijkste verbindingsagenten behoorden ondermeer:

— Luitenant Jozef Speeckaert. Hij zorgde voor de onderlinge verbinding tussen Haus-Camu-De Coene, de drie schuiloorden en de *Compagnie der haven*. Hij was onbetwistbaar dé *all-round man* van de sector Gent;

— Agnes De Grootte (schuilnaam *Tita*), zuster van de intussen aangehouden luitenant Georges De Grootte. Zij stond in voor de verbinding tussen Oost- en West-Vlaanderen;

— Baron Jacques van der Bruggen. Hij was de verbindingsofficier tussen het Nationaal hoofdkwartier van het Geheim Leger (op de hoeve van *Le Pré Maillard* te Champlez-lez-Wavre) en Zone III.

Jozef Speeckaert kwam reeds op maandag 5 juni, omstreeks 09u, *Le Paddock* 'inspecteren'. Na de aankomst van de bevelhebber (Marcel Poelman) werd, samen met Jean Boogaerts, de organisatie van de schuiloord en de taken van een aantal koeriers besproken.

Na de briefing fietsten Jean Boogaerts en Jozef Speeckaert naar de Burg. Van Hansberghelaan in Lemberge, waar zij aan Rémi Callaert de badges en driekleurige linten voor de 'uniformen' overhandigden. Laatstgenoemde had inderdaad onlangs een 800-tal *écru* overalls van de '*Messagerie de Gand*' ontvangen.

Rond half april 1944 besloot de regering in Londen dat het uniform van het toekomstige *Geheim Leger* een witte overall zou zijn, met een armband in de nationale driekleur en een badge. De overalls en armbanden zouden in België gemaakt worden, de badges in Groot-Brittannië. Gemakshalve werd geopteerd voor de badge van de 1^e Belgische brigade (van kolonel Jean-Batiste Piron). Toen Piron later — bij de bevrijding van Brussel — vernam dat het *Geheim Leger* dezelfde badge droeg als zijn brigade, werd hij woedend! Hij eiste aanstonds nieuwe kentekens voor zijn troepen.

Het vervoer (van de witte overalls) gebeurde over gans het land per kamion met valse documenten van de Reichsbahn", schrijft Kol. Guy Van Poucke (*Niet Langer geheim*, p. 63).

De badges, op grote vellen textiel gedrukt, werden tijdens de mei-operaties gedropt en in juni onder de verschillende Zones verdeeld.

Na te hebben geluncht op *Le Paddock*, fietsten 'Spec', Jean Boogaerts, Marcel Poelman en Stanislas Nève de Mévergnies naar het Holbeekbos te Merelbeke (eigendom van Ferdinand Nève de Mévergnies). Samen met jachttopziener Léon Volckaert (beter gekend als 'Léonce') werd naar een schuilplaats gezocht voor de op 11 mei gedropte wapens (het deel van *Le Héron*). Hiervoor zouden hem binnenkort eternieten bakken (van de gebroeders De Munter, aannemers te Merelbeke) geleverd worden.

Het waren toen hectische dagen voor *Le Héron*. De drukte om en rond *Le Paddock* wekte uiteraard de nieuwsgierigheid van talrijke inwoners. Zoveel 'fietsers' hadden ze nog nooit op 'hun' landwegen gezien!

Dankzij een paar trouwe vrienden, waaronder Pierre Goeminne en Edmond Van Huffel (beiden van de Groep Bottelare), slaagde Jean Boogaerts erin een aantal locaties te vinden waar *Héronmannen* veilig konden onderduiken en/of verzamelen. Weldra was een 'verzamelplaats' ter beschikking in Schelderoode, Gontrode (bij Alfons Galle), Bottelare, Munte, Gavere, Asper, Balegem, Oosterzele, enz.

Ook beschikte *Le Héron* reeds over een eigen infirmerie (*La maison blanche*) in Lemberge. Daarvoor had dokter Raphaël Schotte (van de *Compagnie der haven*), nog vóór zijn arrestatie op 20/05/44, gezorgd.

Men had inmiddels ook een tiental gloednieuwe fietsen voor de koeriers aangeschaft. "Stel je voor", vertelde me Jean Boogaerts "spiksplinternieuwe robijnrode velo's! Allesbehalve diskreet."

Na de levering van de wapens bij Léon Volckaert, brachten Marcel De Mulder en Paul Piens het grootste deel van de nacht door met het kuisen, oliën en inpakken van de 21 *sten-* en 2 *brenguns*. De gevulde eternieten bakken werden vervolgens door Pierre Goeminne ingegraven.

De wapens en uniformen werden vrij vlug over verschillende schuilplaatsen verdeeld. Om bijvoorbeeld de Groep van Maurice Hanselaer te bewapenen, werd een deel van Volckaerts wapendepot naar het huis van Charles Lebon in Heusden 'verhuisd'. Hiervoor zorgden Octaaf Bogaert, Telesphoor Fiers, Pierre Duhamel, Stanislas Nève de Mévergnies, Jean Boogaerts en Marcel De Mulder. Op hetzelfde adres werd ook een deel van Rémi Callaerts overalls geleverd door Octaaf Bogaert, Telesphoor Fiers en de gebroeders Jean en Pierre Duhamel.

Een schuiloord was ingedeeld in een aantal Groepen, meestal samengesteld uit vrienden, familieleden en kenissen. Deze eenheden waren ook sterk streekgebonden. Zo bestond de Groep van Maurice Hanselaer b.v. uit een aantal verzetsstrijders van de streek Heusden-Laarna-Kalken.

Dinsdag 6 juni ! Op deze historische dag noteerde Jean Boogaerts: "Mevrouw de Kerckhove (Anne-Marie Nève de Mévergnies) bracht ons het

ontbijt. Later vernamen we langs de B.B.C. dat de geallieerden waren ont-scheept. Wij waren overgelukkig! Ik ging naar beneden, klopte aan bij mevrouw Nève (Simonne Van Oost) en vertelde haar het nieuws. Zij nodigde me uit haar te volgen: wij waren op het eerste verdiep, en daar stond een eenvoudig altaar. Zij ontstak twee kaarsen en nodigde mij uit met haar te bidden. Het was een aandoenlijk ogenblik.”

7. ‘LE ROI SALOMON A MIS SES GROS SABOTS’

Twee dagen na D-Day (6 juni 1944) zond de B.B.C. een zeer belangrijke *message personnel* uit: ‘*Le Roi Salomon a mis ses gros sabots*’. Dit was de codeboodschap voor de eerste officiële opdracht voor het *Geheim Leger*, namelijk de start van de sabotage.

Enkele leden van *Le Héron* hadden weliswaar in het verleden reeds enkele sabotagedaden uitgevoerd, maar nu werd het menens. **Opdracht N°1** had voornamelijk de ontredde van de verkeersinfrastructuur en de telefoonverbindingen tot doel.

In het vooruitzicht van deze opdracht had Albert Mélot nog onlangs een aantal ‘*saboteurs*’ opgeleid. De sabotageploeg van *Le Héron* stond onder de leiding van Jean Duhamel en was samengesteld (tijdelijk of permanent) uit Octaaf Bogaert, Charles Broeckaert, Georges Lampaert, Maurice Wildt, Teleshoor Fiers, Firmin Lippens, Pierre Duhamel, Léon Bert, René Bontinck en Romain Mortier.

De sabotageacties in de sector Gent startten reeds ‘s anderendaags (9 juni). Springladingen werden op treinrails geplaatst en kraaietoten gestrooid. Ook werden hoogspannings- en telefoonkabels vernield. Noemenswaardig is de grote rol die *La Sarcelle* in de uitvoering van ‘*Opdracht N°1*’ speelde, alsook de Groep van Prosper Colyn van de *Compagnie der haven*.

8. LE CASTEL

Deze villa in Gavere, bewoond door Renaud Nève de Mévergnies (broer van Stanislas) en zijn echtgenote Ginette Hye de Crom, was al geruime tijd een ontmoetingsplaats van koeriers. Het komen en gaan van enkele luidruchtige motorrijders — meestal na de avondklok — had zelfs de aandacht van de collaborerende oorlogsburgemeester Lodewijk Degrootd gewekt!

Volgens Jean Boogaerts verbleef Albert Mélot regelmatig op *Le Castel* “*waar hij soms met een rondcirkelend vliegtuigje radiocontact had.*”

In de late avond van 13 juni verlieten Albert Mélot en twee kompanen *Le Castel* om een Duitse trein in de omgeving van Gavere te doen ontsporen.

Na hun terugkeer in de vroege uurtjes van woensdag 14 juni werd *Le Castel* (het hedendaags gemeentehuis van Gavere) door de GFP bestormd.

Na een mislukte ontsnaptingspoging nam Mélot afscheid van Renauds echtgenote Ginette. Zachtjes vroeg hij haar zijn 'dentifrice': zijn geheime codes zaten inderdaad in zijn tube tandpasta verborgen! "*Waar gij heen gaat, hebt ge geen tandpasta nodig!*", repliceerde spottend een begeleidende collaborateur.

Samen met Albert Mélot werden, volgens Marc Verschooris (in *De papegaai is geschoten*, p. 51), Renaud Nève de Mévergnies en de koeriers Jean-Pierre Hye de Crom (broer van Ginette) en Reggie Kervyn de Meerendré weggevoerd.

Over het 'drama' schreef Jean Boogaerts in zijn nota's: "*Mevrouw Nève de Mévergnies (Simonne) reed gewoonlijk ieder morgen te paard. Die bewuste morgen wou zij haar zoon Renaud bezoeken. Bij het naderen van 'Le Castel' werd zij echter door een kennis op de hoogte gesteld van de Duitse inval. Zij draafde terstond terug naar 'Le Paddock' en raadde ons aan de commando-post onmiddellijk te ontruimen.*"

9. DE BEVRIJDING VAN 'MARTIN'

Op donderdag 22 juni 1944 seinde het hoofdkwartier van Zone III een bericht naar Londen, waarin de arrestatie van Albert Mélot werd medegedeeld. In zijn antwoord vroeg eerste minister Hubert Pierlot alles in het mogelijke te stellen om 'Martin' (schuilnaam van Mélot) te bevrijden. Hij was inderdaad op de hoogte van zeer vertrouwelijke (waaronder politieke) zaken. Oorspronkelijk werd gedacht 'Martin' tegen een forse som in gouden dollars vrij te kopen. De transactie ging echter, om een tot op heden onbekende reden, niet door.

De gouden dollars bleken achteraf spoorloos! Enkele jaren later doken zij, tijdens verbouwwerken aan de woning van een intussen overleden 'grote chef van het verzet', plots op!!!

Later probeerde een groep universiteitsstudenten in de gevangenis De Nieuwe Wandeling binnen te dringen en Mélot te bevrijden. Na de mislukte 'bestorming' en het neerschieten van enkele bewakers, trokken de studenten zich terug. Na deze 'wanhoopsdaad' nam Jozef Speeckaert definitief het roer in handen. Inmiddels hadden enkele 'waarnemers', waaronder Jozef Speeckaert, Simonne Verhelle (echtgenote van Jean Duhamel) en Julienne De Plu, vastgesteld dat 'Martin' regelmatig uit de gevangenis (De Nieuwe Wandeling) werd opgehaald en dat:

- a) hij altijd met dezelfde (bruine) auto naar het gebouw van de GFP (de toenmalige *Crédit Anversois*, op de Kouter) werd gebracht;
- b) de auto steeds hetzelfde traject volgde: Nieuwewandeling, Coupure Links, Rozemarijnstraat, Papegaaistraat, Annonciadenstraat, Gebr. Vandeveldestraat, Zonnestraat en Kouter;
- c) 'Martin' altijd langs dezelfde route, en met dezelfde bruine auto, naar De Nieuwe Wandeling werd teruggebracht.

Spec' werkte toen een nieuw plan uit: men zou de GFP-auto op de terugweg in de Annonciadenstraat met een personenwagen klemrijden, de bewakers liquideren en 'Martin' met dezelfde wagen wegvoeren. 'Seiners' moesten, door middel van een afgesproken teken, de 'schutters' ('liquidateurs') van de aankomst van de bruine GFP-auto verwittigen.

Een eerste poging, op dinsdag 11 juli uitgevoerd, mislukte: de GFP-auto kon tijdig de *Citroën* (traction avant), door Oscar Delamotte bestuurd, ontwijken.

Een verbeterde versie van het plan voorzag in het gebruik van een handkar om de GFP-wagen tot stilstand te brengen.

Op vrijdag 14 juli huurden Edward Pauwels en Jean De Schrijver een stootkar bij een zekere Duthoi aan de Leiekaai te Gent. Hiervoor gebruikte Pauwels een valse identiteitskaart op naam van ene Gilbert Bombereel, wonende in de Kerkstraat, 165. Enkele uren later liep opnieuw alles mis: de aankomst van de GFP-wagen werd te laat gesignaleerd!

De aanwezigheid van vreemde personen, rond een even mysterieuze handkar, had echter de aandacht van enkele inwoners aangetrokken.

In het najaar verklaarde een politiemans van de 2^e wijk aan Edward Pauwels: "(...) *Enkele politieagenten hadden het eigenaardig gedrag van enkele individu's in de Annonciadenstraat opgemerkt. Ook stelden sommige inwoners zich vragen. (...) Het gebeuren werd 's avonds door de politie aan de GFP gemeld.*"

s Anderendaags (zaterdag 15 juli) zagen Simonne Verhelle en Leonard De Prijck, omstreeks 08 uur, de GFP-auto in de Annonciadenstraat, op weg naar de Kouter: 'Martin' zat erin!

De 'seiners' werden onmiddellijk opgeroepen en namen hun 'strategische positie' in:

— Simonne Verhelle op de Kouter, zittend op een bank schuin over het GFP-gebouw;

— Robert Finjaer op de hoek van de Zonnestraat met de Korte Meer;

— Georges Bécu en Edward Pauwels iets verderop in de Zonnestraat, elk aan een kant van de straat;

- Joseph Pauwels op het terras van het *café du Midi*, rechtover het Gerrechtshof;
- Lucien Fruru op de Recollettenlei, in de onmiddellijke buurt van de brug;
- Marcel De Cuyper op de hoek van de Recollettenlei met de Zandpoortstraat;
- Jan Broeckaert op de hoek van de Zandpoortstraat met de Annonciadenstraat;
- Jacques Stappers in de Annonciadenstraat, ter hoogte van het toenmalig *café Jean*.

Ook de ‘schutters’ waren op post:

- In de Maagdestraat (het deel dat op de Annonciadenstraat uitkomt) stond Octaaf Bogaert met de handkar. Edward Pauwels had inmiddels dezelfde kar (van gistermiddag) bij Duthoi gehuurd. Onder een aardappelzak lagen de wapens;
- In de Annonciadenstraat, in de onmiddellijke omgeving van de Maagdestraat, ‘kuierden’ Leonard De Prijck, Maurice Wildt, Telesphore Fiers en Jean Duhamel;
- In de Maagdestraat (deel dat op de Oude Houtlei uitgeeft) zat Oscar Delamotte aan het stuur van de gestolen auto van V. Evrard, oorlogsburgemeester van Gentbrugge.

Omstreeks 11u 30 werden Jean Duhamel, Maurice Wildt en Telesphore Fiers aan een identiteitscontrole onderworpen. Dit was ongetwijfeld het gevolg van *‘het eigenaardig gedrag van enkele individu’s’*, gisteravond door de politie van de 2e wijk aan de GFP gesignaleerd. Hoe dan ook, niemand werd verontrust.

Ongeveer een uur later zag Simonne Verhelle hoe men Mélot, samen met twee gedeserteerde Vlamingen (van de *Sturmbrigade Langemarck*), op de achterbank van de bruine auto duwde. Vooraan zaten twee GFP-agenten: de chauffeur Heinrich Riem en Wilhem Franck.

Simonne Verhelle maakte onmiddellijk het afgesproken sein: een zwaaiende beweging met haar zakdoek (zoals bij het ontvouwen). Via Robert Finjaer en de andere ‘seiners’ bereikte het signaal uiteindelijk Leonard De Prijck (in het ‘parkje’, hoek Twaalfkamerenstraat-Papegaaistraat). Hij verwittigde aanstonds de andere ‘schutters’.

Op zijn teken duwden Octaaf Bogaert en Maurice Wildt samen de handkar uit de Maagdestraat, richting Papegaaistraat. Heinrich Riem toeterde als een bezetene maar moest noodgedwongen zijn voertuig stoppen. In een oogwenk griste Telesphore Fiers een stengun uit de handkar en richtte het wapen op Wilhem Franck, ...maar de sten ketste! Verbijsterd riep hij naar Maurice Wildt: *“Ze goa nie!”*

Volgens bepaalde bronnen, kort na de feiten gepubliceerd, kwam Maurice Wildt naar de auto toegesneld en vuurde met zijn stengun op de twee Duitsers. Wilhem Franck richtte zich nog eens op, waarop Wildt zijn wapen een tweede maal afvuurde.

In zijn brief, gedateerd 1 juni 1993, schreef A. Mélot: “(...) op hetzelfde ogenblik dat T. Fiers naast de auto ter hoogte van de deur vooraan rechts was gekomen, verscheen Jean Duhamel aan de deur vooraan links van de chauffeur. Hij hield een groot pistool tegen diens slaap en voordat deze de tijd kreeg om maar de minste beweging te maken, loste Duhamel een enkel schot van op korte afstand. Zeer vlug na dit schot, vuurde M. Woldt die ondertussen T. Fiers, wiens wapen niet werkte, was komen vervangen een bui die de tweede Duitser doodde.”

Hoe dan ook, beide GFP-mannen waren uitgeschakeld.

Nadat De Prijck het achterportier had geopend, hielp Jean Duhamel een verbijsterde ‘*Martin*’ uit de auto stappen.

Terwijl de twee deserteurs (die intussen uit het voertuig waren gekropen) aan hun lot werden overgelaten, renden de ‘schutters’, samen met ‘*Martin*’, naar de Maagdestraat waar Oscar Delamotte hen met de vluchtauto opwachtte. Enkele ogenblikken later deed Jean Broeckaert teken (hij stond op de uitkijk op de hoek van de Maagdestraat met de Oude Houtlei) dat de weg vrij was.

De ‘ontsnappingsroute’ liep langs de Oude Houtlei, Ramen, Burgstraat, Rabotstraat, Opgeëistenlaan, Blaisantvest, Neuseplein, Voormuide en de Meulesteedsesteenweg, tot in de Goedlevenstraat te Oostakker, waar Mélot bij Liesbeth Balliu (een tante van Simonne Verhelle) werd afgezet. De rit eindigde tenslotte in de Invalidenstraat bij Maurice Claeys (een oom van Simonne Verhelle) waar de wapens werden verstoppt; de auto werd op de boerderij van Emilius Reyniers achtergelaten.

Nog diezelfde nacht verliet Albert Mélot Oostakker en hij bereikte via Aalst zijn definitieve schuilplaats in Ukkel op 18 juli.

Jean -Paul MARCHAL

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 148

Op 4 december 1899 stelde Armand Heins in de rubriek “Beeldhouwwerken - Museum voor stenen voorwerpen in de ruïnes van de Sint-Baafsabdij - XVIIe eeuw” in het Frans een fiche op over:

De Maagd het Kind Jezus dragend

Deze groep in zeer brokkelige witte steen die 93 cm. hoog is, stelt de Maagd voor die het Kindeke Jezus op de arm draagt. Deze laatste richt zich op en wil in een mooi gebaar het hoofd van zijn moeder omvatten.

Wij hebben gemeend deze groep te moeten reproducieren wegens de charmante naïeviteit van de houding van de twee figuren en de zeldzaamheid van de zo tedere geste van het kind, door de beeldhouwer gevat op het moment van het gebeuren.

Alhoewel het werk zich niet onderscheidt door kwaliteiten van de eerste orde is het toch niet minder interessant door de algemene stijl, de vorm van de draperieën, de sluier van de Maagd die haar hoofd omhult, de manier waarop de rechterhand het kleed weerhoudt en enkele andere details die niet zonder verdienste zijn.

Talrijke lagen olieverf vervuilen en ronden de vorm te veel af.

Wij veronderstellen dat dit beeldhouwwerk afkomstig is van een van die nissen die nog op vele straathoeken te zien zijn, op de een of andere voorgevel. Wij zijn er niet in geslaagd juiste inlichtingen te verstrekken op dit punt. Het is meer dan waarschijnlijk dat deze groep tot de XVIIe eeuw behoort.

Onder de gedrukte tekst van deze fiche staat een handgeschreven nota met volgende tekst: "Dit beeldje tooide een nis geplaatst op de hoek van de Ramen en de Kleine Ramen". Het werd enkele jaren geleden geschonken aan het Museum voor stenen voorwerpen door de heer J. Vanden Poel.

IK ZOU DAAR EEN BOEK KUNNEN OVER SCHRIJVEN: DE CHARMES VAN DE DAGELIJSHEID (Vervolg)

zaterdag 10 juli 1954

Ik ben inderdaad van dinsdagavond tot vanmiddag bij Meetje in Belzele geweest, heb daar vier dagen in het haringkot flink geholpen... en toen ik thuis kwam werd me een prettig vooruitzicht voorgespiegeld. Een van de leden van de accordeonvereniging is die schone en vlotte jongen, Gerard uit Landegem. Vanavond wordt er in die gemeente een bal georganiseerd en vier van de accordeonisten zijn aangeworven om voor de muziek te zorgen. Samen met nonkel Albert, tante Valerie, moeder en Marcel mag ik ook mee.

Als er nog maar eens een mars wordt gespeeld, zegt moeder dat ze me zal leren dansen, dat ik niet beschaamd moet zijn, dat iedereen het heeft moeten leren. Eerlijk gezegd zat ik daar al de hele avond naar te snakken, was ik een beetje jaloers op al die jonge mensen die het wel kunnen en zich kostelijk amuseren, jongens die de meisjes stevig in hun armen nemen en ze dicht tegen zich aandrukken ... dansen is waarschijnlijk de meest directe manier om met een meisje in contact te komen ... maar ik weet dat ik daar nog te jong voor ben en ik had zeker nooit verwacht dat ik vanavond reeds in die kunst ingewijd zou worden.

Ik stribbel nog wat tegen, sta te stamelen dat ik niet weet wat ik moet doen, maar moeder trekt me mee... en we zijn vertrokken. Neen, het is echt niet moeilijk... en ik heb de smaak meteen te pakken ... met de aanwijzingen van moeder weet ik vrij snel hoe ik mijn voeten moet bewegen ... ik vind het verschrikkelijk jammer als het nummer afgelopen is en de muzikanten meteen aankondigen dat er een pauze van enkele minuten wordt ingelast. Een tango en een vals zijn nog veel te moeilijk, dus zit ik moeder een uur aan haar oren te zeuren en verlangend uit te kijken tot er opnieuw een mars wordt gespeeld.

Moeder heeft het echter zo niet begrepen. Als ik wil dansen, moet ik niet haar maar een meisje uitnodigen. Ze voelt echter wel dat ik daar nog niet aan toe ben en zonder dat ik het heb gemerkt, zorgt ze voor een oplossing. De vriendin van Julien en haar zus, twee meisjes uit Landegem, zijn hier ook, ze zijn trouwens al eventjes aan onze tafel komen zitten... en in de gauwte heeft moeder die zus iets in het oor gefluisterd.

Van zodra de eerste noten van de volgende mars weerklinken, komt het meisje me halen... ik word rood tot achter mijn oren, mijn hart bonkt door mijn lijf, mijn benen trillen, ik voel me tegelijk de ongelukkigste en gelukkigste mens op de wereld... voor het eerst in mijn leven sta ik op de dans-

vloer en houd ik een meisje vast. Ze lacht, ze vraagt, ze babbelt... ik ben in de wolken... ik kan geen zinnig woord uitbrengen.

Het liefst zou ik willen dat er nu nog tien marsen na elkaar worden gespeeld en dat het meisje me telkens komt halen... wat helaas niet zal gebeuren, want na de twee marsen heeft ze met haar liefste glimlach afscheid genomen en « dank je » gezegd., en nu is er een tango aan de gang en staat ze alweer op de dansvloer, ze wordt hartstochtelijk in de armen gehouden door een stoere jongen. Ofwel blijven we hier nog heel lang zodat ik kan toekijken en met mijn ogen kan leren, ofwel gaan we nu zo snel mogelijk naar huis zodat ik in mijn bed kan dromen en nagenieten van die fantastische belevenis. Een meisje dat je niet of nauwelijks kent geoorloofd in je armen en tegen je aangedrukt mogen houden... haar borsten tegen je borst voelen... waw, dat is toch iets om de kriebels van te krijgen en intens te verlangen dat zo gauw mogelijk opnieuw te mogen beleven!

vrijdag 16 juli 1954

Marcel heeft het ons verteld: vanavond wordt de nieuwe lichtfontein in het Zuidpark bij wijze van proef in werking gesteld. Moeder interesseert dat allemaal niet, maar ik wou dat toch wel eens zien en ik ben in mijn eentje daarheen gereden.

De waterkom heeft een diameter van 30 meter. In het centrum van de kom staan 9 projectoren met variërende kleurschakeringen ; een tiental meter uit het midden is er een ring van 12 verlichtingsschermen en op 2 meter van de rand zijn er nog eens 40 kleinere lichtbronnen. De centrale fontein spuit 7,5 meter hoog, de volgende ring 5 meter en de buitenste 1,5 meter.

Centraal onder de waterkom bevindt zich de machinekamer waar heel de mechanische uitrusting is gecentraliseerd.

In de krant stond dat de fontein meer dan 2,5 miljoen fr. heeft gekost... en dat de katholieke oppositie een deel van dat geld liever besteed had gezien aan de bouw van een nieuwe kerk op de Zwijnaardsesteenweg. Kom nou, de stad wordt toch meer verfraaid met een indrukwekkende fontein dan met nog maar eens een overbodige kerk voor niet meer dan drie gelovigen, twee kwenen en een paardenkop. En al die mensen die hier staan te kijken... zouden ze ook toestromen als er een nieuwe kerk wordt ingewijd ?

donderdag 26 augustus 1954

Een mooie, zonnige zomerdag. Dat is toch geen weer om hier in het appartement, waar geen straaltje zon naar binnenkomt opgesloten te zitten. Ik heb dan wel een leeg hoofd, maar ik ben toch geen misdadiger die tot opsluiting veroordeeld is.

Georgette, een van mijn nichten en de tweede dochter van Meetje, die in

1947 nog voor een korte tijd bij ons op de Schoolkaai heeft verbleven, is nog niet zo heel lang geleden thuis weggelopen en getrouwd met Albert, een man die dichtbij de brug langs de Brugsevaart en ook nog op een andere plaats in Mariakerke bloemkolen kweekt. Een familiebedrijf De zoon en de dochter van Albert, allebei van ongeveer mijn leeftijd, werken mee op het land. Zware arbeid en zeer lange werkdagen... warmte of koude en regen of zonneschijn spelen nauwelijks een rol en bovendien wordt er gewerkt van maandagmorgen vroeg tot zaterdagavond laat. De woorden « rusten » en « vakantie » zijn Albert zo goed als totaal onbekend.

Vanmiddag, op weg naar Belzele, ben ik er even binnengestapt. Iedereen was aan het werk op het land. Leek me wel leuk wat ze aan het doen waren... en even later was ik al aan het meehelpen. Met een kruiwagen volle bakken wegvoeren en lege bakken terugbrengen. Zoals zij daar de hele dag over die plantjes en planten gebogen staan... dat is veel lastiger dan met een kruiwagen rijden en Roger zei dat je je iedere avond geradbraakt voelt... maar na verloop van tijd raak je daar wel aan gewoon.

Als er om 16 u even gepauseerd wordt en we naar de veranda stappen om koffie te drinken, zegt Albert dat hij een hulpje als ik wel zou kunnen gebruiken. Als ik er zin in heb, mag ik morgen terugkomen... om 5 u gaan ze aan de slag. Zes frank per uur... en als ik hard mijn best doe, zou ik mettertijd zelfs opslag kunnen krijgen.

Zes frank per uur : het schemert me voor de ogen. En geen vette overall, geen leercontract of niet hoeven te leren hoe je Engelse sleutels of schroevendraaiers moet vasthouden... helemaal niks. Alleen mijn handen en een klein beetje mijn hoofd gebruiken. Een bloemkool, daar kan toch iedereen mee overweg... en de kans dat ik mijn vingers kwijtraak, is zo goed als uitgesloten.

Verdomd jammer dat de vakantie er bijna opzit en dat ik de nog resterende dagen vruchteloos naar dat Latijn, Frans en wiskunde moet zitten koekeloeven. De hele avond spookt het voorstel van Albert door mijn hoofd. Vroeg opstaan, daar heb ik weinig of geen moeite mee. Als ik daar alle dagen van 's morgens tot 's avonds zou werken, kan ik 350 á 400 fr. per week verdienen. Toch zeker niet slecht voor een onbenul van wie de handen verkeerd aan zijn lijf staan. En ik ben nog maar 14 jaar... misschien verdien ik binnen een jaar wel dubbel zoveel.

Ik vraag me af of dat in het vooruitzicht gestelde loon geen argument is om moeder op andere gedachten te brengen. Nooit meer naar school: als dat geen heerlijk vooruitzicht is. En! Geld verdienen = vrijheid!

zaterdag 18 september 1954

Relaas van een slagervrouw uit een randgemeente.

Ik kom uit een gezin met drie kinderen. Weinig voor die tijd, maar dat komt door het late huwelijk van mijn ouders. Mijn vader was reeds 31 toen hij in het huwelijk trad. Ik ben in 1921 geboren. In 1940, op 19-jarige leeftijd, ben ik gehuwd. Voordien werkte ik als dienstmeisje bij een doktersgezin. Ik woonde er in. Mijn eerste kind werd in 1941 geboren, mijn tweede in 1944 en mijn derde in 1949.

Samen met mijn man zijn we in 1950 een slagerij begonnen. Mijn man heeft het vak van zijn vader geleerd en het was vanzelfsprekend dat we de slagerij overnamen. Veel medezeggenschap heb ik in die beslissing niet gehad.

In de zomer verkopen we ook fruit. We halen het fruit op bij de plaatselijke fruitkwekers. In de gemeente zijn er nog vier slagerys. De meesten hebben naast de slagerij ook een café. Alle vijf zijn we zeker van ons dagelijks inkomen. Er moet wel hard, soms te hard worden gewerkt. Gelukkig hebben mijn man en ik een ijzersterke gezondheid.

Bij mij komen de mensen niet enkel vlees kopen, ze komen ook om eens gezellig te kletsen.

Veel vrije tijd is er niet. Een sluitingsdag bestaat er niet. Ik heb enkel tijd voor een kort familiebezoek. Ik leef a.h.w. in de winkel. Op Goede Vrijdag gaan we altijd een dagje naar zee. Dat is onze enige vrije dag op een heel jaar.

Neen, televisie hebben we niet. In heel de gemeente zijn er slechts twee toestellen. De beste vrienden en familieleden gaan er kijken. Het huis zit meestal vol. Ik heb geen tijd om te gaan kijken. De winkel is open van 8 u 's morgens tot 10 u 's avonds. Ik luister wel veel naar de radio.

woensdag 29 september 1954

In de garage van Marcel hangt al jaren een gedemonteerde donkerrode koersfiets aan een haak in de muur. In augustus heb ik aan Marcel gevraagd of hij die in elkaar wou steken ... en hij heeft dat gedaan. Zelf ben ik rood kleeflint gaan kopen om rond het stuur te winden ... en ook de remblokjes moesten vernieuwd worden. Ik heb er zelf niet zoveel mee gereden omdat het oude tubes waren en ik er de eerste dag al mee plat reed... omdat er geen spatborden op staan en je bij regenweer helemaal bespat bent ... en omdat ik met de fiets wel altijd een boekentas of iets anders te vervoeren heb en zonder stoeltje of tassen is dat op een racefiets bijzonder onhandig.

Wie daar wel veel belangstelling voor had was Wim Burssens. Toen ik op een avond met mijn racefiets bij hem aankwam, wou hij er dadelijk eens mee rijden... en hij vond dat zo'n geweldig rijtuig dat het hem zichtbaar pijn aan het hart deed dat ik er een paar uur later weer mee wegreed.

Omdat ik er hem een groot plezier mee deed, heb ik hem enkele dagen later die racefiets te leen gegeven... en hij is ermee naar school gekomen en heeft er weken mee rondgereden.

Maar nu zegt Marcel, en moeder steunt hem daarin volkomen, dat het welle-tjes is geweest en dat die fiets terug hierheen moet komen. Voor mijn part hoeft het niet, maar ik zal Wim morgen moeten vragen dat hij die fiets terug-brengt of ermee naar school komt en dat ik ermee naar huis rijd. Wat kan het moeder of Marcel schelen of die fiets hier aan een haak hangt of dat er in Mariakerke gebruik wordt van gemaakt door iemand die er veel plezier aan beleeft. Ik begrijp dat niet goed dat ze Wim dat plezier niet gunnen,

vrijdag 15 oktober 1954

Steunend op de ervaringen van Nederland en Zwitserland en enkele Bel-gische steden, zal de stad 50.000 gestandaardiseerde vuilnisemmers aankopen. De emmers zijn van metaal en hebben een inhoud van 33 liter; de kost-prijs bedraagt 90 á 100 fr. per emmer. De gebruiksduur wordt op tien jaar ge-schat. De roltrommels van de vuilniswagens moeten aangepast worden.

Vanaf 1 januari 1955 moeten al de Gentenaars gebruikmaken van deze em-mers. Aan ieder gezin wordt één emmer kosteloos in bruikleen afgestaan ; twee emmers voor gezinnen van meer van vijf personen.

De emmers, die genummerd zijn, mogen noch uitgeleend noch afgestaan worden aan derden. Het is verboden de emmers te beschilderen, uitgezon-derd de beginletters van de naam en de voornaam van de gebruiker. Het is eveneens verboden de emmers te gebruiken voor andere doeleinden dan het bewaren van huisvuil. De emmers moeten behoorlijk gesloten aan de rand van het voetpad worden geplaatst. Hun gewicht mag de 25 kg niet overtref-fen.

Sinds de Tweede Wereldoorlog werd het materieel van de stadsreiniging vol-ledig gemoderniseerd. De kleine paardenkarren werden vervangen door ge-motoriseerde ophaalwagens en het huisvuil werd in heel de stad driemaal per week opgehaald. De wijze waarop de ophaling van het huisvuil gebeurde, liet echter nog veel te wensen over. De vuilnis werd gedeponeed in bakken, kisten, bussen, dozen en afgedankte emmers. Scharrelaars en honden woel-den de inhoud om, werklieden kwetsten zich aan de ongeschikte vuilnisva-ten, die bij het ophalen onaangenaam geurende of hinderlijke stofwolken verspreidden. Dit alles gaf de straten een zorgeloos uitzicht en was hygië-nisch niet verantwoord. Door de gestandaardiseerde vuilnisemmers zullen al die ongemakken uit de wereld geholpen worden.

zaterdag 16 oktober 1954

Grensstraat 65. Letterlijk de grens van de stad. Vijf minuten stappen naar het Van Beverenplein. De Westerbegraafplaats is al even dichtbij, althans de bui-tenmuur aan de kant van de Mimosastraat. Langs de Groene Staak en West-beke kan ik in minder dan een half uur naar Belzele rijden. Moeder zegt dat

het rond deze tijd moeilijk zal zijn, want tussen de twee bruggetjes ligt dat daar overstroomd en is het een slijkerige boel... in de herfst en de winter kon ze in haar jeugd ook niet met de fiets naar het werk rijden en gebeurde dat op klompen te voet. Ook naar school is het minder dan een half uurtje fietsen.

Een eerder kalme buurt met voor de helft oude huizen en voor de andere helft nieuwe sociale woningen. Aan de overzijde van de straat is er een kleine en ouderwetse kruidenierswinkel en op het einde van de straat is er een bakker. Voor vlees en melk moet ik in de Mimosastraat wezen.

Net zoals op de Brugsesteenweg heeft het huis een poort i.p.v. een deur. In het lange poortgebouw kunnen drie auto's na elkaar staan. Daarachter is er een uitloper van de koer en nog een groot gebouw dat als werkhuis-garage dienst zal doen. Er is daar ook een soort zolderruimte waar de banden kunnen worden gestapeld.

De woning zelf is een minder gelukkige constructie. We zullen in vier achter elkaar gelegen kleine kamers op het gelijkvloers wonen. De twee middelste kamers zijn bijzonder onpraktisch en ongezellig donker. Van voor naar achter worden dat : slaapkamer, bureauroommelkamer (maar totaal onbruikbaar wegens ontbreken van licht en vuur), eetplaats of beste kamer (die al evenmin ooit gebruikt zal worden) en keuken-woonkamer. Hier zal de meeste tijd geleefd worden. In de hoek van de keuken staat een donkergrijze arduinen gootsteen met een pomp en een kraantje. Mijn slaapkamer ligt vooraan op de bovenverdieping. Behalve een kleine ruimte onder de trap, is er kelder noch zolder.

In het poortgebouw is er nog een trap die naar vier kamers leidt. Dat geheel staat als appartement te huur en wacht op nieuwe bewoners. Beneden is er alles samen één kamer meer en bijgevolg meer ruimte dan boven.

Toch één voordeel : de keuken heeft een tamelijk groot raam dat uitzicht geeft op een tuintje. Nu nog een woestenijs, maar er zullen bloemen en struiken worden aangeplant. Voor het eerst in ons leven uitzicht op groen. Op het einde van het tuintje staat een kleiner gebouwtje, een soort washok, dat als bergruimte aan de bewoners van het appartement boven is voorbehouden. Het toilet dat in de tuin staat heeft geen watercloset en is gemeenschappelijk voor al de bewoners van het huis.

Achter het huis liep vroeger een spoorweg, maar die is er nu niet meer al is het tracé van de spoorlijn in het hoge gras nog duidelijk herkenbaar. Daarachter niets dan weiden en akkers. In de verte worden hier en daar huizen gebouwd en straten getrokken: een nieuwe wijk in aanbouw.

Eenmaal alles geveerd, behangen, verhuisd en op zijn plaats gezet is, is onze voornaamste bekommernis uitkijken om zo snel mogelijk een bouwvier te kopen. Net zoals Diane moet het een teef zijn.

maandag 18 oktober 1954

Goed een maand geleden, begin september, heeft in nummer 67, dus het huis

naast het onze, een vrouw zich verhangen.

Een 29-jarige vrouw, een fabriekwerkster, die gescheiden leefde van haar echtgenoot en in één kamer woonde en sliep met haar 12-jarige zoon.

Enkele maanden voordien, toen ze had gehoord dat haar ex zou hertrouwen, had ze al een eerste poging ondernomen door een grote hoeveelheid slaappillen in te nemen.

De zoon heeft zijn moeder gevonden toen hij wakker werd en schreiend heeft hij zijn tante ver Wittigd. De politie en het parket zijn ter plaatse geweest.

We voelen ons opgelucht dat het hiernaast is gebeurd. Leven in een kamer waar iemand zich heeft verhangen, brrr... dat blijft door je hoofd spoken.

zaterdag 30 oktober 1954

Om plaats te ruimen voor een betonnen blokkendoos worden in het Zuidpark, op de hoek van het Graaf van Vlaanderenplein en het President Wilsonplein, toch de mooiste hoek van het Koning Albertpark, de bomen en alle plantengroei uit de grond gerukt en zal het park daar weldra herschapen worden in een bouwverf. Wat zal er binnenkort van dat park nog overblijven ?

Voor één keer ben ik het volledig eens met de CVP die zich verzet tegen deze bouwplannen van het socialistisch-liberaal gemeentebestuur. Geef nu toe, de mooiste hoek van het park opofferen om er een tentoonstellingszaal van strijkijzers, haardrogers, wafelijzers, wasmachines e.a. elektrische toestellen neer te poten... konden ze daar echt geen andere plek voor vinden ? Ergens een hangar in een doodlopend straatje, ware dat niet voldoende geweest ? Ik hoop uit de grond van mijn hart dat er nooit één mens die tentoonstellingszaal binnenstapt, zodat ze een kort leven beschoren is. Als je een wafelijzer wilt kopen ga je toch bij Andries in de Vlaanderenstraat !

zondag 7 november 1954

Wim Burssens, met wie ik het nog steeds goed kan vinden, is lid van de scouts te Mariakerke en hij dringt erop aan dat ik ook lid zou worden, dat ik in ieder geval eens een zondagnamiddag naar de bijeenkomst zou komen, zodat ik me een idee kan vormen van wie ze zijn, waar ze samenkomen en wat ze allemaal doen.

Vanmiddag ben ik er heen gefietst. Een twintigtal jongens, verdeeld over vier groepjes. Een paar afwezigen. Ze vergaderen op de bovenverdieping van het gebouw naast de kerk.

Behalve Wim zijn daar nog een paar jongens die ik ken van het atheneum... en er zijn ook heel wat jongens, zowel zware gevallen als toffe gasten, van Jongensstad, waar zo'n dertigtal jongens van 12-18 jaar verblijven.

De algemene leider is een sympathieke kerel, heel vriendelijk en met een

aanstekelijk enthousiasme. Zijn adjunct bevat me niet zo... en de antipathie is blijkbaar vanaf het eerste ogenblik wederkerig. Hij wou weten wie ik ben, waar ik woon, of ik altijd met zo'n kleren en schoenen rondloop, wat mijn ouders doen, of ik regelmatig naar de kerk ga, of ik van plan ben lid te worden en zo ja, of ik ook regelmatig zal komen.

De hele namiddag bij de groep gebleven... aan spelletjes deelgenomen... me bijwijlen goed geamuseerd en me in de groep opgenomen gevoeld, me op andere momenten wat afzijdig gehouden... helpen opruimen en het lokaal schoonmaken... de leider beloofd dat ik volgende week zou terugkomen in korte broek en passende kleding.

Als ik terugdenk aan vanmiddag... aantrekking en aarzeling tegelijk. De aanwezigheid van Wim, de leider en nog een paar jongens, trekken me aan. Dat georganiseerd en op bevel spelen of opdrachten uitvoeren, een uniform dragen, allerlei verplichtingen i.v.m. de kerk en de aanwezigheid van die adjunct daarentegen schroeven mijn enthousiasme terug.

Behalve van Ghent Swimming Club ben ik nooit van enige vereniging lid geweest... dat lidmaatschap heeft wat zwemkunst betreft trouwens niet veel opgeleverd... ofwel doe ik het met volle overtuiging ofwel begin ik er niet aan. Ik mag nog een paar keer gaan vooraleer definitief te beslissen.

donderdag 11 november 1954

We hebben opnieuw een hond. Een bouvier. Een teef. Wel al volwassen of althans al 9 maanden oud, of daaromtrent, de man van wie Marcel de hond heeft gekocht, wist het niet zo precies. Diane heet hij, of liever, zo heette hij niet, maar zo hebben we hem onmiddellijk genoemd.

Wel nog een onnozel beest in vergelijking met onze voorgaande Diane... en haar wit vlekje op de borst is ook iets groter. Moeder moet wel opletten want ze vreet alles op : niet alleen voedsel maar ook kledingstukken. Welke normale hond speelt nu zakdoeken en kousen naar binnen !

maandag 22 november 1954

Toen ik vanmorgen met de fiets naar school reed, duwde voor mij een man een steekkar op de De Smetstraatbrug. Alleen zal hij alle moeite van de wereld hebben om boven te geraken. Het schoot me tegelijk door het hoofd dat de scouts zich moeten inspannen iedere dag een goede daad te verrichten... en een ogenblik dacht ik eraan te stoppen om die man een handje toe te steken... maar ik ben toch doorgereden. Zie eens dat hier net een jongen van het atheneum passeert en hij ziet me een steekkar naar boven duwen... of de meisjes op het achterbalkon van de tram die beginnen te giechelen... of als ik door die man te helpen te laat kom op school, leg dat maar eens uit aan de studiemeester... en zoveel kracht heb ik nu ook weer niet. Er is trouwens nie-

Daniël Van Ryssel (rechts) en Wim Burssens met de scouts te Oostakker-Lourdes

mand anders die stopt om hem te helpen.

De hele dag met mezelf overhoop gelegen. Ik ben niet gestopt en niemand zal het me kwalijk nemen dat ik die man niet heb geholpen... maar heb ik gehandeld in overeenstemming met wat een goede scout zou moeten doen ? Ik ben waarschijnlijk nog veraf een goed mens te worden. Een goede daad, denk ik, is een spontane daad zonder bijgedachten, zonder af te wegen of het al dan niet de moeite loont.. Noch over de moeite die het kost of over de gevolgen, noch over het feit of iemand het zal zien of niet, moet je je vooraf vragen stellen. Doen ! Daar is natuurlijk weinig kans toe, maar als ik die man met zijn steekkar morgen zou terugzien, stop ik.

woensdag 15 december 1954

Op de plaats waar in 1951 cinema Movy is afgebrand, wordt vandaag cinema Metro heropend.

Het schijnt een luxueus ingerichte zaal te zijn met 650 zitplaatsen en een uitzonderlijke weergave van beeld en klank.

Na de opening van de Normandie (500 plaatsen) op 24 september en de Scala op 26 november (750 plaatsen), allebei op de Dendermondsesteenweg, is dat dit najaar reeds de derde nieuwe cinema in Gent... daar zou ik tijdens de kerstvakantie toch eens heen moeten.

In ons land zijn er nu 1.538 cinema's met alles samen 769.000 zitplaatsen. Daarvan zijn er 188 zalen met 93.136 zetels in Oost-Vlaanderen. Van de 8.750.000 Belgen zijn er 5.830.000 die regelmatig of af en toe naar de cinema gaan. Allemaal samen doen ze dat 111.385.000 keer per jaar. De gemiddelde toegangsprijs is 15,65 fr.... de gemiddelde uitgave voor film per inwoner per jaar is 197,50 fr..

zondag 19 december 1954

De paus heeft de hik. Een chronische hik. Vervelend voor de man... en het klinkt nog belachelijk op de koop toe. De artsen slagen er niet in hem van die kwaal te verlossen.

Ik heb ook al verscheidene keren de hik gehad, net zoals iedereen... maar zonder dat daar artsen aan te pas kwamen, is dat na hooguit een half uurtje weer overgegaan. Het heeft ook niet in de gazet gestaan.

Als beroemde mensen iets hebben moet dat blijkbaar altijd iets zijn dat meer indruk maakt dan dezelfde kwaal bij gewone, aardse stervelingen. En als die mannen diarree hebben... is dat dan een vorm van loslijvigheid die niet te stoppen is en waar artsen moeten aan te pas komen om desnoods een stop in hun gat te kloppen! Voor mij een gewone en voor de koning en de paus een speciale !

dinsdag 28 december 1954

Omdat er met die onnozele hond niet veel aan te vangen is en moeder voortdurend beweerde dat hij ons nog zou ruïneren, heeft Marcel hem verkocht. Aan een boer in Vinderhoute.

Hebben we hier toch wel alle drie twee dagen lopen treuren, zuchten en snotteren omdat we dat beest missen !

Omdat het zo niet verder kan is daar over gesproken... en vanavond ben ik met Marcel meegereden naar Vinderhoute om die boer te vragen of hij ons Diane opnieuw wil verkopen. Die boer vond dat raar, maar de boerin die al

ondervonden had welke rare manieren hij heeft, aarzelde geen ogenblik: «
Neem hem maar gauw weer mee ! »

Iedereen gelukkig dat Diane terug is. We zullen proberen hem betere manieren te leren... maar wat hij ook opvreet, hij zal niet meer worden verkocht.

Daniël VAN RYSSEL
('t vervolgt)

DE GENTSE MENTALITEIT (slot)

Derde en definitief laatste bijdrage in onze korte reeks over “De Gentse mentaliteit”. Alle goede dingen bestaan immers uit drie, ook in het Gents. Voor de vorige afleveringen, zie GT nummers 27/2 en 28/1.

Eerst even kort - maar dan echt in telegramstijl - herhalen waar het om gaat. “De” Gentenaar, zo durfde ik stellen, heeft een typische mentaliteit die kan omschreven worden als: droog, koel, nuchter, ironisch, soms cynisch en wars van alle overdrijving en sentimentalisme. Oertypisch daarvoor is de Gentse gewoonte om, waar anderen al naar superlatieven zouden grijpen, gewoon van iets te zeggen: “T’en es nie slecht”.

Wat volgt is, net als de vorige keren, een reeksje korte commentaren, anecdoten, gevleugelde uitdrukkingen, fictieve mini-dialogen en moppen om dit alles te illustreren, uiteraard vooral in het Gentse dialect.

Fictieve dialogen

- A: “wa zegge z’ in ‘t Gêns tege diene plat mee al die kruiden d’ erin die de moet bakken in die speciale olie...?”

B: “Ze zegge doar niets tege, z’ eten dad op.”

- A geeft een uiteenzetting over een of ander probleem en gebruikt daarbij nogal veel veronderstellingen. Moest dit en moest dat... dan zou misschien ... enz...

- B krijgt het op de zenuwen en antwoordt: “Ja, moest, moest, moest...! Moest mijn tante kluute g’had hehn, ‘t was mijn nonkel”

- In een gesprek duikt een of ander probleem op. A aarzelt wat de oplossing betreft en zegt: "Hm, 'k moe ne kier peize."

Twee replieken van gelijke strekking staan ter beschikking:

◦ "'t Es lastig veur mensche dien 't nie geweune zijn" en

◦ "Zie dadde gien huufpijne krijgt".

- A vertelt, bv. over een of andere tentoonstelling van modernistische kunst of iets dergelijks. B is niet super-enthousiast en antwoordt:

"Help mij omthèwe da 'k doar nie noartoe goa ihn!"

- A, "'k Moake mij een beetje ongerust; 'k sloape zuu slecht tegewoorig."

Antwoord van B: "Wel joenk, doar zoe 'k ik nie van wakker ligge da 'k van uh was zul!"

- A: "Gho! 'k Zie der schuun uit mee...(bv: die blèw uuge, die gezwolle lippe..."

Reactie van B: "Moakt uh nie ongerust; 't zal niemand 't verschil zien."

Korte commentaren

- Ook weer bij de bespreking van een of ander probleem wil een van de betrokkenen blijkbaar iets zeggen, doch hij aarzelt. We moedigen hem aan (?) met de opmerking: zeg moar uh gedacht zul, we doen tons toch wel ons goeste.

- Het is of was al een hele tijd aan het regenen. Iemand vraagt of het NOG altijd regent. Een ander kijkt door het venster en zegt: "'t Hehwd' op van stillekes".

- Iemand brabbelt iets in een onverstaanbare taal (laten we zeggen: president Jeltsin in het Russisch nadat hij enkele vodka's of zoiets naar binnen gewerkt heeft). In plaats van bv. te vragen "Wat zegt die daar?" of zoiets, "bevestigen" we zijn woorden met een van die klassieke uitdrukkingen als:

◦ Tege wie zegd' et dan!, of

◦ 't Es gelijk da 'k mijn eigen huure klappe.

- Doodgewoon wanneer we iemand toevallig ontmoeten: Ge ziet er zuu goed uit, wa schilt er?

- Uitzonderlijk eentje in het Frans. Iemand wil iets tonen, om het even wat: een tekening die hij gemaakt heeft, een stunt, een bepaalde oefening, een gedicht. We wijzen zijn voorstel kordaat af, eraan toevoegend: “On a déjà vu assez d’horreurs pendant la guerre.”

Gevleugelde uitdrukkingen

- Hoe zegde men dat destijds: stellende trap, vergrotende trap, overtreffende trap? Wel, dat of iets dergelijks geldt voor iemand die “giene slimme” is: “G’ hèt dwoaze kluuten, g’ hèt gruute dwoaze kluuten en tons hedde (bv.) Jan nog”. Wie wat zin voor zelfrelativering of zelfkritiek heeft (en eigenlijk is ook dat wel een Gents trekje) kan dat uiteraard op zichzelf toepassen en voor het laatste deel van de zin invullen: “en tons hedde mij nog”. Maar bedenk dat een dergelijke graad van zelfrelativering slechts voor grote wijzen is weggelegd.

- Werd destijds in ons kringetje aan de universiteit gezegd over een medestudente die “nogal goed besteld” was wat een bepaald lichaamsdeel betreft: “Z’ es kwoad, ze steekt heur vuisten uit”.

- Niet te voortvarend zijn is ZEKER een Gentse eigenschap. Of, om ook dat met een gevleugelde uitdrukking te formuleren: Iest zien zei den blènde en hij moest voele.

- Feministen zullen niet opgetogen zijn over de volgende uitroep die ik ooit in een café enkele tafels verder hoorde slaken, maar vermits we ons antropologisch onderzoek wat realistisch willen maken moet ook dat maar kunnen: “De smirlap hee aan mijn wijf gezete!”. De vrouw of “het wijf” vergeleken met een stuk chocolade of een pot honing waar men dus wel een durft “aanzitten”, het is in elk geval een duidelijk en sprekend beeld.

- En een Gentenaar gaat zoals iedereen wel graag eens lekker eten of... hij steek zijn voeten onder toafel.

- Men verrast iemand door al te raden wat hij gaat zeggen of door na enkele woorden zelf zijn zin te vervolledigen. Hij vraagt verwonderd: "Hoe wete gij dadde?. Antwoord: "'k Zie dad' aan 't krulle van uhwe neuze".

- Je bent al drie keer de trap afgegaan en hebt blijkbaar steeds weer iets anders vergeten dat je nog moest doen of meebrengen. Iemand (eventueel jijzelf) zegt: "Die gien huufd hee moe biehn hehn".

- Voor "heel lang geleden" zijn er massa's uitdrukkingen. In de sprookjes luidt het o.m. : "In de tijd toen de dieren nog spraken". Een Gentse variante is: "Oas ons Hierre nog een klein manneke was".

- Ik heb me laten wijsmaken dat het gezegde van Nietzsche afkomstig zou zijn. Inhoudelijk is het zeker mogelijk: hij was immers eerder een dieren- dan een mensenvriend. Maar dat Nietzsche Gents sprak ligt minder voor de hand. Doet overigens weinig ter zake: "Hoe mieër da 'k de mênsche liere kenne hoe liever da 'k mijn katte zie".

- Iets in het algemeen Nederlands. Sommige mensen willen hun woorden graag extra kracht bijzetten (denken ze toch) door steeds gezwollen, bombastische uitdrukkingen te gebruiken. Een totaal on-Gentse houding uiteraard! Wel Gents kunnen we de poging noemen om dat alles dubbel belachelijk te maken door zo enkele van die uitdrukkingen samen te smeden tot een soort monstergezegde.

Men kent bv. uitdrukkingen als "de tand des tijds", "wonden die (al dan niet vanzelf) zullen helen" en "ergens geen gras laten over groeien". Breng dat alles samen en je krijgt het volgende knapperige resultaat: over deze wonde zal de tand des tijds geen gras laten groeien.

Anekdoten

- U kent wellicht nog die oude trams, waar men naar keuze voor- of achteraan kon opstappen, met de zitplaatsen er tussenin. De tram was open en je kon dus nog (of al) tijdens het rijden op- en afstappen. Tram 3 had zijn standplaats te Mariakerke, aan de Brugsesteenweg. Een vriend op de universiteit (van wie ik eigenlijk de naam wel eens mag

vermelden, want hij heeft me een stuk van mijn belangstelling voor volkse scènes bijgebracht: Elie De Jonghe) woonde dicht bij de brug over de vaart en ging telkens te voet naar de tramhalte. Aan de Brugsesteenweg gekomen zag hij of de tram daar al of niet stond. Was dat het geval, dan moest Elie nog een eindje gaan of lopen om erop te stappen en ondertussen kon de tram zelf natuurlijk “veur zijne neuze wigrije”. Op een keer gebeurde dat. Elie dacht: “Een klein spurtje, ‘k hoal em wel in en ‘k sprengje derop”. Hij begint dus te lopen en haalt inderdaad de tram gedeeltelijk in, eerst heel vlug, maar dan, naarmate de tram zelf op snelheid komt, steeds geleidelijker. Elie bereikt het achterste gedeelte van de tram maar... hij is een man van principes: hij stapt ALTIJD vooraan op. Hij moet dus nog de hele lengte van de tram zelf overbruggen en dit terwijl die nu stilaan op topsnelheid rijdt. De bestuurder moet hem wel in de achteruitkijkspiegel gezien hebben maar zal er wellicht iets bij gedacht hebben als “Dat dienen annuzelirre zijn plan trekt oas ‘t hij vanachter nie wild’ opstappe”. Elie raakt toch vooraan, springt met een laatste krachtinspanning, eerst op de metalen trede, dan een stapje hoger op het platform en... zegde hij toen hij mij dit later vertelde... “tons kwam mijne moment van opperste volderenge, oaz’ ek ezuu ghiel op mijn gemak tegen diene conducteur kost zegge: DANK U!”.

- Voor de volgende anecdote moet ik helaas de anoniemiteit van de betrokkenen bewaren. Schuilnamen dus!

Een gepensioneerd inspecteur uit het onderwijs (ik zal hem “Zjozif” noemen) is voorzitter van een occult-esoterische vereniging. Tot de leer van die vereniging behoort de visie dat de realiteit onderverdeeld is in zeven niveaus of trappen. De menselijke ziel moet evolueren en naarmate dat lukt mag ze af en toe een trapje stijgen en kijken hoe het er DAAR allemaal aan toegaat.

Zjozif en zijn leerlingen hebben vergadering in een café. Zijn vrouw Anna zit naast hem aan een tafeltje, maar dat zal meer zijn omwille van het toenmalige principe dat een vrouw altijd haar man op zijn activiteiten vergezelt dan uit echte belangstelling. Zjozif houdt voor zijn publiek een uiteenzetting over de verschillende zijnsniveaus (onze materiële wereld zit maar op het povere eerste niveau) en is aan de vijfde of zesde trap gekomen. Hij zwijgt even, om het volle gewicht van zijn beschrijving tot zijn toehoorders te laten doordringen en midden die geladen stilte weergalmt plots de stem van zijn dierbare Anna: “Zjozif, drinkt uhwe kaffee jongene!”.

De kronieken vertellen dat Zjozif bruusk vanuit die vijfde of zesde trap op aarde neerdonderde, NOG een volle minuut langer totaal sprakeloos bleef, toen een blik van oneindig medelijden op zijn Anna wierp... en uiteindelijk zijn uiteenzetting verder zette. Of hij uiteindelijk zijn tas koffie uitgedronken heeft vermelden de bronnen niet.

Moppen

Ik heb er drie gekozen. Het hadden er net zo goed dertig of driehonderd kunnen zijn. Maar goed, liever kwaliteit dan kwantiteit, dus...

- De pastoor komt bij de terdoodveroordeelde en zegt: “Vriend, ik spreek tot u als een dienaar des hemels”.

“Loat moar, menier de paster”, luidt het antwoord, “‘k goa sebiet mee den boas zelve goan spreke.”

- Een Gentse soldaat bij het leger klaagt over oud brood. De kolonel zegt vermanend: “Hadden de soldaten van Napoleon dat brood gehad, ze zouden tevreden geweest zijn.”

“‘k Geluuf het”, antwoordt onze held, “tons was ‘t vès uuk!”.

- De kleine komt bij zijn moeder en roept: “Ma, d’ er es iets verschrikkelijks gebeurd, pa hee hem opghangen op de zolder”. De vrouw stuift verschrikt naar boven, ziet niets en komt, tegelijk kwaad en opgelucht, terug. “Gij lieëliken annuzelirre, roept ze, moede gij mij ezuu denge wijsmoaken! ‘k Koste d’ er iets van gekregen hehn!”

“Haha”, lacht de kleine, “‘t es den iesten april, hij hangd’ in de kelder!”.

En tot slot weer wat persoonlijke inbreng, die ik, met typisch Gentse bescheidenheid, beperkt hou.

- Ik nam destijds geregeld aan schaaktornooien deel. Ik ben toevallig niet van de allerkleinsten (1.87m) en sta daar maar wat te staan. Een andere deelnemer, die eerder tot het “gestuikte” type behoort, bekijkt mij “vanuit de lieëgte” en vraagt: “Ahwel! Es ‘t ginter boven uuk zuu woarme?”

- Als ik per vergissing iemand een duw geef of hem op de teen trap, zal

ik nooit nalaten me beleefd te verontschuldigen, bv. met de woorden: "Oh, pardon, 'k 'n koste nie harter zulle!".

Voilà, dat was het. Definitief einde en gedaan. Ik besluit met de woorden die ik reeds bij een vorige gelegenheid mocht aanhalen:

GE ZIJD' ALLEMOAL BEDANKT EN IK UUK.

Guy DE MAERTELAERE

JACOB ROELOFS VAN DEVENTER TEKENE OM-STREEKS 1559 EEN WERKELIJKHEIDSGETROUWE STADSPLATTEGROND VAN GENT.

Wie was Jacob van Deventer?

Jacob van Deventer of Jacob Roelofs ($\pm 1503-1575$) mag als onze eerste wetenschappelijke cartograaf beschouwd worden. (Bossu, 1982, p.19)

De historici van de cartografie beschouwden hem tot nog toe als jonger dan de Fries Gemma Frisius. Feitelijk is hij ouder. Jacobus de Daventria werd aan de Leuvense universiteit ingeschreven op 24 april 1520 en studeerde er onder meer geneeskunde. Gemma Reyneri d'Grueningha werd eerst op 26 februari 1526 ingeschreven. (DE SMET, 1969, p.11) In het levensbericht in het stedenboek van Braun & Hogenberg, dat aan mededelingen van Jacob zelf zal zijn ontleend, wordt gezegd, dat hij, voordat hij zich met zoveel ijver en succes aan de geografie wijdde, eerst medicijnen en de mathematica had beoefend. Wel mogen wij aannemen, dat Jacob van Deventer tot de verdienstelijke personen behoort, die niet door illustere afkomst of de gunst van invloedrijke familieleden, maar door eigen gaven en energie een man van betekenis zijn geworden ... (VAN 'T HOFF, 1953, p.30) In een Mechelse acte van 1578 (!) wordt Van Deventer "chaertsnyder" genoemd.

Tot aan zijn dood te Keulen in mei 1575 bleef hij aan zijn stadsplannen werken. (BOSSU, 1982, p.19 / LAURENT, 1986)

De geheime opdracht van Van Deventer.

Karel V (en later ook koning Philips II) streefden naar centralisatie van de macht om door sterker centralisme de regionale zelfstandigheid te ontbinden

of te verzwakken. Vooral de steden strenden tegen het centralisme en tegen de vorstelijke almacht, die de eigen politieke soevereiniteit bedreigden en indruisten tegen de verworven en overgeleverde rechten. Vlaamse en Brabantse steden o.a. tekenden hartstochtelijk verzet aan tegen de hoge belastingen die Karel V hen oplegde. De vorst liet de bastionnen van stedelijke trots en weerspanning in kaart brengen.

Vanaf 1536 werkte Van Deventer als onafhankelijk cartograaf te Mechelen tot hij in 1543 aangesteld werd tot "koninklijk geograaf" van keizer Karel V die, na troonsafstand in 1555, wordt opgevolgd door zijn zoon Philips II. (THOEN, 1996, p.140) Volgens Denucé en Voet (DENUCÉ, 1912, p.55 / VOET, 1969, p.31) werd Jacob van Deventer ten laatste in 1558 koninklijk geograaf en belast met de geheime opdracht nauwkeurige stadsplannen van de steden uit de zeventien Nederlandse gewesten te tekenen. (BOSSU, 1982, p.19) De Zuidelijke Nederlanden waren vaak het strijdtoneel tussen Frankrijk en het Bourgondische rijk, tussen protestanten, calvinisten en katholieken.

Karel V, later Philips II, gaven de opdracht om geometrische plannen te tekenen (1559-1564), (FRIS, 1920, p.18) allen volgens dezelfde methode eigenhandig getekend als resultaat van opnamen ter plaatse. (VAN 'T HOFF, 1953, p.14) De tekst van de opdracht, die aan van Deventer is gegeven, is niet bewaard gebleven. Ondertussen gaf het bevelschrift van Philips II van 1559 en het vrijgeleide, dat in hetzelfde jaar aan de kaartmaker werd meegegeven ons een indruk van de hem verstrekte opdracht. Zijn taak was dan om "*te visiteren, meten ende beschrijven alle de steden van onsen lande van herwertsovere, mitsgaders die rivieren ende omliggende vlekken ende dorpen, ende oick die passaijen vanden frontieren, om van denzelven ende der aenliggende landen, steden ende vlekken een register te maken*". Het hem medegegeven vrijgeleide moest hem toegang verschaffen tot alle steden, versterkingen en andere plaatsen. (VAN 'T HOFF, 1953, p.17-18)

Deventer tekende de stadsplattegronden en ook de kerken en kloosters die bij de beschietingen gespaard moesten blijven. Geloofsgenoten werden te vriend gehouden en potentieel onderkomen voor de troepen werd meteen van verwoestende beschietingen gevrijwaard. De cartografische documenten werden vervaardigd voor een militair doel.

Volgens Laurent (1986) brengt Van Deventer vanaf 1540 ongeveer 250 steden van de oude Nederlanden in kaart... Tot aan zijn dood te Keulen in 1575 bleef hij daaraan werken. (BOSSU, 1982, p.19 / THOEN, 1996, p.164) Mosselmans stelt dat het uitgesloten is dat Van Deventer de 250 stadsplannen, in opdracht van Philips II op zijn eentje zou hebben opgemeten. Hij argumenteert: "Zoals latere atlassen het ons tonen, werden landmeters belast met een groot gedeelte van dit werk." (MOSSELMANS, 1976, pXIV)

De werkmethode van Jacob Roelofs Van Deventer.

Met het oog op de vervaardiging van kaarten trok Jacob van Deventer door onze gewesten en verrichtte vele opmetingen te velde. (Bossu, 1982, p.19) Ongetwijfeld hebben hooggelegen plaatsen, dus torenspitsen en heuveltoppen, als oriëntatiepunten gediend. (VAN 'T HOFF, 1953, p.9) Wij stellen ons voor, dat hij, op de plaats van bestemming aangekomen, met zijn instrumenten de wegen afwandelde, die hij op zijn kaarten met stippellijnen uittekende. Wij vinden deze stippellijnen op het "net-exemplaar" en de "minuten" in het midden van de wegen en straten en langs de pleinwanden. Op de "cartons", die bij het net-exemplaar zijn gevoegd, zijn slechts deze stippellijnen getekend en zijn bij de belangrijkste gebouwen namen gevoegd.

Houdt men de "minuten" tegen het licht, dan ziet men, dat de kaarten op de plaats van de stippels doorgeprikt zijn. Dit geeft een aanwijzing voor de methode, waarmee zonder veel moeite verscheidene exemplaren van één kaart gemaakt werden. Van Deventer zal, thuisgekomen, op de plaats van de stippen zijn schets tegelijk met één of meer andere bladen doorgeprikt hebben. Op één blad kon hij de "minuuut" uitwerken. Een ander exemplaar kon hij met houtskool overstrijken en zo kon hij, met die zwarte stippen als grondslag, het net-exemplaar en ook nog het "carton" (al die kaarten hebben dezelfde schaal!) tekenen. (VAN 'T HOFF, 1953, p.16)

Als Van Deventer niet op reis was, woonde en werkte hij te Mechelen. Men acht het waarschijnlijk dat Jacob van Deventer, althans voor enkele kaarten en stadsplannen, de triangulatiemethode van Gemma Frisius - de Fries Jemme van Dokkum - heeft gebruikt. (Bossu, 1982, p.19 / THOEN, 1996, p.138) Frisius (1508-1555) was een wis-, sterren- en geneeskundige, die na een opleiding te Groningen, het grootste deel van zijn leven aan de universiteit van Leuven werkte, o.m. met Jacob van Deventer. De relatieve nauwkeurigheid van de plannen van Deventer laat veronderstellen dat deze gebruik maakte van de beginselen van de driehoeksmeting, die toelaten de merkpunten de één na de andere met zekerheid vast te leggen om alzo te komen tot het geraamte van de opmeting en die zich moet aanpassen aan het netwerk. Wanneer men weet hoe moeilijk het is om een streek of een stad juist weer te geven vanop de grond, dan kan men alleen verwonderd zijn over de nauwkeurigheid van de eerste stadsplannen, opgemaakt door Jacob van Deventer in het midden van de XVde eeuw. (MOSSELMANS, 1976, p.XIII-XIV)

Van 't Hoff evenals Prof. Thoen stellen: "Zonder hiervoor het uitdrukkelijk bewijs te bezitten, ben ik er hoe langer hoe meer van overtuigd dat Deventer een aanzienlijke bijdrage leverde tot de methode van triangulatie voor het opnemen van plaatselijke en regionale kaarten waaraan traditioneel alleen de naam van Gemma Frisius (1508-1555) verbonden blijft. Immers in 1536, twee jaar na de publicatie van het *Libellus de locorum describendorum ratione* van

zijn landgenoot had Deventer de opname en de tekening voltooid van zijn kaart van het hertogdom Brabant.” (THOEN, 1996, p.140) Dit aanzienlijk werk, dat wellicht meer dan twee jaar had gevraagd, is zeker wel een bewijs dat, toen begin 1534 (n.s.) Gemma’s methode het licht zag, Deventer bekwaam was ze toe te passen om de kaart op te nemen van een betrekkelijk uitgestrekt gebied. Van Frisius kennen we geen enkele topografische kaart. (DE SMET, 1969, p.11)

Het werk van Van Deventer gesitueerd t.o.v. andere kaarten en atlassen uit die tijd.

Ongetwijfeld heeft Van Deventer in Keulen een oud-stadsgenoot ontmoet, nl. Frans Hogenberg, de bekende graveur, evenals Van Deventer uit Mechelen afkomstig. (VAN ‘T HOFF, 1953, p.21)

Frans Hogenberg zijn *Civitates Orbis Terrarum* staat ontegenzeggelijk met Deventer’s stedenalbum in nauw verband. (DENUCÉ, 1912, p.61) Bossu beaamt dat Van Deventer meewerkte aan het Stedenboek van Braun en Hogenberg, (BOSSU, 1982, p.19) bestaande uit verscheidene delen en verschenen tussen 1572 en 1618. (VOET, 1969, p.31) Of is het een louter toeval geweest dat het eerste deel van de *Civitates* verscheen in 1572, het jaar zelf waarop Van Deventer feitelijk de plannen van de Nederlandse steden had afgewerkt, en dat zoveel zichten in beide werken helemaal dezelfde zijn? (DENUCÉ, 1912, p. 272-273) Een vergelijking van de plannen van Nederlandse steden bij Braun en Hogenberg met die van Deventer’s atlas toont onmiddellijk aan dat wij het met niets minder dan met kopijen van dit voorname werk te doen hebben. (RUELENS, 1903, AFL. 7) Dezelfde kaarten (Hogenberg & Braun) op iets kleiner formaat vindt men in de sinds 1581 verschenen uitgaven van Guicciardini’s beschrijving der Nederlanden. De samenstellers van Braun & Hogenberg, welk stedenboek ook in Antwerpen verkocht werd, waren in nauwe betrekkingen met Ortelius, Plantijn en Guicciardini te Antwerpen. (VAN ‘T HOFF, 1953, p.21 / DENUCÉ, 1912, p.151)

Eigenlijk is de eerste moderne atlas het *Theatrum Orbis Terrarum* van Abraham Ortelius, waarvan de oorspronkelijke editie in 1570 te Antwerpen verscheen. (VOET, 1969, p.32)

Gerard Mercator (1512-1594) graveerde de kaart van Vlaanderen uit 1540, op schaal 1:172.000, waarschijnlijk naar een handschrift van Jacob van Deventer. Het was een opdracht van kooplieden die de kaart aan Karel V wilden aanbieden ter gelegenheid van zijn intrede in Gent, na de opstand. (BOSSU, 1982, p.48)

Marcus Gheeraerts schildert in 1562 zijn kaart van Brugge en Maillard Destrée graveert een enorm plan van Ieper in 1564. (FRIS, 1920, p.18)

De voorstellingswijze van Jacob Van Deventers stadsplattegronden.

De plannen werden op een wetenschappelijke basis opgemaakt zonder veel rekening te houden met de esthetische aspecten. (MOSSERMANS, 1976, p.15) Dat is helemaal niet evident in een periode waar schilders het picturale laten primeren op de nauwkeurigheid en de exacte topografie.

Alle kaarten zijn op gelijke schaal (ongeveer 1:7.500 volgens Van 't Hoff & Fris / \pm 1:9.000 volgens Mosselmans) getekend en met dezelfde oriëntatie, nl. het noorden (wijzend naar de toenmalige magnetische pool iets westelijk van het werkelijke Noorden) boven. Voor strategische kaarten was dit van essentieel belang. (VAN 'T HOFF, 1953, p.14)

Uniformiteit niet alleen ten aanzien van schaal en oriëntatie! Op alle kaarten tekent van Deventer de straten en pleinen in de steden wit, de wegen buiten de steden bruin (beige), de huizen rood, de (met leien bedekte?) daken en kerkspitsen blauw, de weidegronden groen en donkergroen als het laaggelegen of buitendijkse landen betreft, de hoger gelegen zandgronden geel en bruin-grijs. (VAN 'T HOFF, 1953, p.15) De voornaamste gebouwen onderscheiden zich van de andere. De gronden die in geval van overstroming kunnen worden overspoeld zijn in het groen, het water is blauw. (LAURENT, 1986) Uit de kaarten blijkt voorts duidelijk de strategische bestemming daar hij, conform zijn opdracht, de muren, poorten en andere versterkingen, de belangrijke gebouwen en vooral de toegangswegen overduidelijk weergaf. (VAN 'T HOFF, 1953, p.15) Molens en hun mote weerhielden de aandacht van Van Deventer. Op het plan van Gent werden zowat 85 staakmolens schematisch in aanzicht getekend. Op Ekkergerm stonden er een tiental. In de Brugse Poort, Muide en Meulestede staan ze in dichte drommen langs de belangrijke invalswegen. Molens waren van strategisch belang. Hun hoogte liet betere observatie op grotere afstand toe. Voor het doorseinen van informatie waren zij eveneens nuttige instrumenten. Een zwak punt in de kartering waren de rivieren, die slechts schematisch en soms bepaald onjuist zijn getekend. (VAN 'T HOFF, 1953, p.9)

Deventer heeft het plan van Gent opgemaakt zonder gebruik te maken van het (inmiddels verdwenen) plan van Jean Otho of Oste. Daar de minuten van de Stedenboeken pas in 1859 opnieuw werden ontdekt, mede door het militair karakter van de stadsplattegronden, heeft het werk van Deventer geen enkele invloed uitgeoefend op latere Gentse kaartauteurs, stelt Victor Fris. Dit verhoogt de originaliteit van dit plan. "Il est indiscutablement le plus précieux de toutes les productions topographiques du XVIIe siècle pour la configuration précise de la ville." (FRIS, 1920, p.23)

"De stadsplattegronden van Van Deventer waren voor oorlogsvoering van groot belang. Daarom bleven zij lange tijd onbekend, ook voor andere kaartmakers. Ze zijn alle uitgegeven in de twintigste eeuw, maar waren tot dan

manuscriptkaarten die wegens hun militair doel geheim waren en weinig of geen invloed hadden op de latere cartografie.” stelt ook Prof. Thoen. (THOEN, 1996, p.164) Deze stelling wordt weerlegd door allen die stellen dat Van Deventer, Hogenberg, Ortelius, Plantijn en Guicciardini nauwe betrekkingen met elkaar onderhielden.

Het plan van Gent.

In de heruitgave van Ch. Ruelens is de commentaar bij het plan van Victor Van der Haeghen. Victor Fris beschrijft in *Plans de Gand, introduction aux documents topographiques* (1920) zowel het eigenlijke plan, getekend tussen 1559 en 1564, als de vermelde commentaar.

Zoals alle plannen van Jacob van Deventer is ook deze plattegrond naar het noorden gericht. Het is een stadsplan zonder franje, ongekunsteld, mathematisch correct maar veel meer dan een louter stratenplan. C'est une exacte configuration de la ville et de ses environs avec la soigneuse indication des parties bâties, des cours d'eau et des chemins, avec indication en surélévation des principaux édifices...” (FRIS, 1920, VI) De richting en configuratie van de wegenis en de proportie van de bouwblokken werden nauwkeurig aangehouden. Het is merkwaardig hoe minutieus deze plattegrond, na schaalvergroting, overeenstemt met een hedendaagse basiskaart van het Nationaal Geografisch Instituut. Pas op het einde van de 18de eeuw worden weer stadsplattegronden getekend (Goethals, 1796) die een min of meer topografisch nauwkeurig beeld geven. In de 19de eeuw bereikt de Gentse cartografie dan een kwalitatief hoogtepunt met kadastrale plannen van o.a. Gevaert & Van Impe, gebaseerd op het werk van Gérard & Corvillain.

Nochtans heeft Van Deventer nagelaten om enkele waterlopen en beken, zowel binnen de stad als in de omgeving, weer te geven. V. Fris merkt op dat de Cuypgatenbrug, over de Leie en achter het Minderbroederklooster, werd vergeten.

De Brugse Vaart werd pas in 1613 gegraven, maar het kanaal van de Lieve dateert van 1251.

De groene tint, die de overstromingsgebieden aanduidt, geeft een uitstekend beeld van de wijze waarop de verdediging van de stad Gent werd opgevat. Stroomopwaarts waren er de sluizen van de Braemgaten, de schotbalken aan de Ketelpoort, de sluizen van het Kuipgat enz... waardoor bij dreigend gevaar artificieel de omgeving onder water kon worden gezet. De verdediging werd aangevuld met vestingmuren. Het Spanjaardkasteel beantwoordt aan de nieuwe opvattingen inzake vestingbouw. Pas in 1577-1579 worden de bastionnen en grachten uitgebouwd.

Terzelfdertijd merkt men hoe waterrijk de binnenstad was. Dijken als Brabantdam, Steendam en Dampoort verwijzen daarnaar.

Binnen de stadsmuren zijn nog ruime terreinen onbebouwd. Ze liggen er vaag bij of werden als moestuin of bleekweiden gebruikt.

Het Spanjaardkasteel werd strategisch gepland aan de oostzijde van de stad, bij de samenvloeiing van Schelde en Leie en relatief hoog ten opzichte van de Kuip. Dit liet het gladde geschut toe om het doel te zien.

De citadel werd als dwangburcht ontworpen door Buoni di Pellezuoli (1540-1545) die ook te Antwerpen werkte. Zij was voorzien van 4 bastions. Het, op enkele relictten na, inmiddels verdwenen Spanjaardkasteel werd opgericht in 1540 door keizer Karel. Deze dwangburcht moest de opstandige "strop-pedragers" in toom houden. Door de Carolijnse Concessie werden immers alle middeleeuwse stedelijke voorrechten afgeschaft en alle gilden, neringen en ambachten ontbonden. De verbeurdverklaarde gildehuizen werden openbaar verkocht.

Het Sint-Baafsdorp (± 800 huizen en 12.000 inw.) had moeten wijken voor deze vierkante burcht. De monniken werden, met akkoord van de paus, kanunnik in de Sint-Baafskerk, voorheen Sint-Jan.

In 1567 op de Spanjaarden veroverd begonnen de Gentenaren met het slopen van de muur aan de stadszijde. De hertog van Parma versterkte het weer in 1584 onder leiding van Maccoilini (1584-1590). De enige zichtbare rest van een stenen bastion is ingewerkt in de kaaimuur van de De Pauwvaart. Het kasteel bleef dienst doen tot 1827 toen de Hollandse citadel in gebruik werd genomen en het werd dan ontmanteld.

Archivalia.

Twee van de drie volumes met net-exemplaren van het Stedenboek van J.R. van Deventer worden bewaard in de Koninklijke Bibliotheek te Madrid. Deel 1. is evenwel zoek. De minuten van de opnamen van Belgische en Noord-Franse steden bevinden zich in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel (Handschriftenkabinet, MSS 22090). Deze laatste werden in 1859 opnieuw ontdekt (een tweede exemplaar, dat Van Deventer zelf had gehouden?) en met een collectie van 152 kaarten en kaartfragmenten te 's Gravenhage op 11 april 1859 door Martinus Nijhoff geveild. (VAN 'T HOFF, 1953, p.24)

De Atlas van de Belgische steden (1550-1554) bevat 73 plannen die opgemaakt werden naar de richtlijnen gegeven door Keizer Karel en Philips II. Het betreft hier de minuten van opmeting die gebruikt werden bij het opmaken van de atlassen. De minuten zijn niet volledig, andere minuten bevinden zich voor het merendeel in de archieven van Nederland. (MOSSLMANS, 1976, p.15)

De plans, in handschrift, bleven gelukkig bewaard. Zij werden voor het eerst tussen 1884 en 1924 uitgegeven (BOSSU, 1982, p.19) in zeer beperkte oplage, honderd facsimile-plans gemaakt in chromolithografie, met een begeleidende

tekst die een overzicht geeft van de stadsontwikkeling en van de straatnamen. (DEVROE, 1988, p.140) De uitgave werd begonnen door Ch. Ruelens en voortgezet onder leiding van E. Ouverleaux en J. Van den Gheyn als: *Atlas des villes de la Belgique au XVIe siècle. Plans du géographe Jacques de Deventer...* (LAURENT, 1986)

Het ingekleurde plan van Gent vindt men terug in: *J. van Deventer, Atlas des villes de la Belgique au XVIe siècle*, gepubliceerd onder de leiding van Ch. Ruelens e.a. tussen 1884 en 1924. Daarbij behoort een grondplan met enkel het stratentracé in blauw. Rode cijfers verwijzen naar een legende met belangrijke bouwwerken: kerken, kapellen, mannen- en vrouwenkloosters, begijnhoven, refugiehuizen, burgerlijke gebouwen, gildehuizen, torens en bastionnen, godshuizen en hospitalen, stadspoorten, bruggen, sluizen, hoven, stenen enz..., markten en pleinen, om te besluiten met een lijst van straten met "noms anciens & noms Français actuels". De commentaar in de uitgave van Ch. Ruelens is van Victor Van der Haeghen.

De Commission des monuments zorgde voor een heruitgave, ook met commentaar van V. Van der Haeghen. Dit plan geeft een tracé in het zwart. De waterlopen zijn lichtblauw ingekleurd.

De uitgeverij Canaletto - PB 68 NL 2400 AB Alphen aan den Rijn - plant een heruitgave van de stadsplattegronden van Jacob Van Deventer. Het betreft reproducties van de minuten en netkaarten van 222 steden in de 17 Provinciën vervaardigd door Jacob van Deventer; ca. 325 facsimile's in 15 mappen. Vlaanderen en Brussel zullen de mapnummers 9 a en b dragen. Wallonië en Brussel: 10 a en b. De uitgave staat onder leiding van Dr. Ir. C Koeman en Dr. Ir. J.C. Visser en zij werd opgestart in 1995.

BRONNEN.

BOSSU JOZEF, Vlaanderen in oude kaarten. Drie Eeuwen Cartografie. Lannoo, Tielt/Bussum, i.s.m. Mappamundi Ltd, London/perth - Mappamundi, Knokke, 1982.

DENUCÉ JAN, Oud-Nederlandsche Kaartmakers in betrekking met Plantijn. De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen, 1912-1913.

DE SMET A. EN WELLENS-DEDONDER L., Philippe Vandermaelen 1795-1869. Koninklijke Bibliotheek Albert I, Brussel, 1969.

DEYS H.P., De stadsplattegronden van Jacob van Deventer. Resultaten van recent onderzoek te Madrid. In Caert-Thresoor, 8, 1989, p.81-95.

FRIS VICTOR, Plans de Gand. Introduction aux documents topographiques publiés par la Commission des monuments de la Ville de Gand par Victor Fris. Vanderpoorten J., Gent, 1920.

GANSHOF F.L., Over stadsontwikkeling tusschen Loire en Rijn gedurende de Middeleeuwen. Standaard Boekhandel, Antwerpen/Brussel/Gent/Leuven, 1941.

KOEMAN C. EN VISSER J.C., De stadsplattegronden van Jacob van Deventer. Reproducties van de minuten en de netkaarten van 222 steden en de 17 Provinciën vervaardigd door Jacob van Deventer tussen 1558 en 1570. Canaletto, Alphen aan den Rijn, 1990-1994 (sic).

LAURENT RENÉ, De havens aan de kust en aan het Zwin (doorheen oude plannen en luchtfoto's). Algemeen Rijksarchief, Brussel, 1986.

LEMOINE-ISABEAU CLAIRE, Belgische cartografie in Spaanse verzamelingen van de 16de tot de 18de eeuw. Catalogus door C. Lemoine-Isabeau m.m.v. P. Bragard, H. Capel, L. Danckaert en J. De Graeve. Gemeentekrediet, Brussel, 1985.

MOSELMANS JEAN & SCHONAERTS ROGER, De Landt-Meeters van de XVIe tot de XVIIIe eeuw in Onze Provinciën. Koninklijke Bibliotheek Albert I, Brussel, 1976.

RUELENS CH., OUYERLEAUX E., VAN DEN GHEYN J. E.A., J. van Deventer, Atlas des Villes de la Belgique au XVIe siècle. s.e., Brussel, 1884-1924.

THOEN ERIK, Cartografie en historisch onderzoek. In Art J., Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn gemeente? (deel 3b.) Centrum voor Geschiedenis, Universiteit Gent, 1996.

VAN DER HAEGEN H., DAELEMANS F. & VAN ERMEN E. (ED.), Oude kaarten en plattegronden. Bronnen voor de historische geografie van de Zuidelijke Nederlanden (16de - 18de eeuw). Brussel, 1986.

VAN ORTROY F., Tentoonstelling van de Belgische kaartmakerskunde in de XVIe, XVIIe en XVIIIe eeuwen, ingericht in het Museum Plantin-Moretus. , Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap, Antwerpen, 1926.

VAN ROOSBROECK ROB. in LAMBERTY MAX E.A. (red.), Twintig eeuwen Vlaanderen. Deel 2 Geschiedenis van Vlaanderen. II Van de Habsburgse tot en met de Oostenrijkse tijd. Heidelberg-Orbis nv., Hasselt, 1972.

VAN 'T HOFF B., Jacob van Deventer, Keizerlijk-Koninklijk Geograaf. Martinus Nijhoff, 's Gravenhage, 1953.

VISSER J.C., De waarde van de stedenatlas van Jacob van Deventer voor de topografie van de laat-middeleeuwse stad. In Beiträge zur Wirtschafts- und Stadtgeschichte. Festschrift für Hektor Amman, Wiesbaden, 1965, p. 116-123.

VOET L., Cartografie & Iconografie. In De plaatselijke geschiedschrijving. Leidraad voor de auteurs. Aanvullingen I, p.29-43. Historische Uitgaven Pro Civitate, reeks in-8°, nr. 22, Brussel, 1969.

WAUWERMANS, Histoire de l'école cartographique Belge et Anversoise du XVIe siècle. Meridian Publishing Co, Amsterdam, 1964 (2 delen).

X, Oude kaarten en plattegronden. Bronnen voor de historische geografie van de Zuidelijke Nederlanden (16de - 18de eeuw). Handelingen van de studiedag 20 sept. 1985, Brussel, 1986. Archief- en Bibliotheekwezen in België, Extranummer 31.

André COENE
december 1999

Nota van de redactie: Het plan dat dit artikel vergezelde leende zich niet tot een reproductie.

DE OUWE TANTES

Het was de gewoonte van mijn Meetje (grootmoeder aan moeder's kant) van 's maandags in de namiddag koffietafel te houden met drie oude dames die ik Tante noemde zonder precies te weten, op één na, hoe zij verwant waren.

Mijn grootmoeder woonde aan de Binnenweg nr. 18 te Ledeberg, in een zeer nederig huisje in den ouwen trant en waar een volwassen man bijna de dakgoot kon bereiken, met gestrekte arm.

Ik liep in die tijd nog op de Gemeenteschool, had de leeftijd van tien jaar nog niet bereikt en had er een gewoonte van gemaakt om na de school even rond te gaan langs de Binnenweg om mijn Tantes en vooral mijn grootmoeder te gaan bezoeken, in de hoop van een beetje drinkgeld te krijgen. Dat moet zoiets geweest zijn van 10 en soms 25 centiemen, met een gaatje in het midden.

Om even terug te komen op mijn tantes, de oudste was Tante Virginie, een zuster van mijn Meetje, een vrouw waarvan men kon zeggen dat zij tot de burgerklasse behoorde. Inderdaad het was een rijzige vrouw, donker gekleed, waarvan ik mij vooral de gouden horloge kan herinneren die in een zakje van haar brede gordel stak. Zij was welstellend, woonde in een eigen huis ergens in de stad samen met haar man, waarvan ik niet kan zeggen dat het een nonkel was, om de goede reden dat ik mij niet kan herinneren dat ik hem ooit ontmoet heb.

De tweede tante was Tante Clarisse, van middelmatige gestalte maar zeer rond langs alle kanten. Zij woonde eveneens in de stad, op een appartement met zicht op de Kemelbrug. Haar man ook nog zo een nonkel die ik weinig of nooit ontmoet heb; was vishandelaar en hield de stand nummer één op de vismarkt aan het Pharaïldeplein (thans in beschaafde taal Veerleplein) aan het meer bekend Gravenkasteel.

Nummer drie was mijn tante Lies, een klein vrouwtje, altijd in een donker kleed en waarvan ik eigenlijk nooit veel heb vernomen. Wat ik wel weet omdat ik er een amateursfototje van heb, is dat zij regelmatig mijn meetje kwam bezoeken. Zij was de kleinste van het gezelschap.

Die koffietafel was een ècht ritueel, de tafel stond ongeveer in het midden van de voorkamer, voor de Leuvense stoof, en kreeg voor de gelegenheid een spierwit tafelkleed, en het koffieservies, dat waarschijnlijk een huwelijkscadeau was en dateerde van de vorige eeuw. Er blijven er nog twee kommekens van over, weliswaar gebarsten, en die wij 's zondags morgen nog gebruiken. Vanaf het binnenkomen was het voor mij een soort geurenfestival van koffie en dat vanaf ik de voordeur openstak.

En dan begon de kusjestournee, eerst de licht geparfumeerde Tante Virginie, dan de zweetrek van Tante Clarisse, en dan de kleine, magere Tante Lies, met een bonbongeur van munt. Mijn Meetje had steeds die frisse geur van een pas gewassen boorling.

Zoete herinneringen aan die Tantes die samen met mijn Meetje verder leven in mijn geheugen, maar vooral in mijn hart.

Jules DUVIVIER

BEIAARDSPELEN IS EEN LABORIEUS WERK...

In het Archief van de Geheime Raad te Brussel bevindt zich een klein dossiertje (1) dat een rekest bevat van **Pieter de Schepper**, “beijaertspeler deser stadt (= Gent) ende op den gonen van die van het cappittel van Ste Baefs” (2). Gehuwd met de weduwe van François Norbert Franque, draagt hij de zware last van een groot gezin met “zes levende kinders”. Door allerlei omstandigheden is hij omstreeks 1727 financieel in minder goede papieren geraakt. Schuldenlast is uiteraard een pijnlijke aangelegenheid (3) en daarom richt hij een verzoekschrift tot de Vorst. In zijn rekest betoogt hij “dat sijne crediteuren wel weten *dat het spelen op de respectie Beijaerden bestaet in een labourieus werk* ende dat hij sijne vrouwe ende kinderen principaelijck moet onderhouden op de voorseijde gagiën” (gage = loon). Hij vraagt aan Zijne Majesteit om de gunst dat men hem slechts één derde van die gagiën zou doen gebruiken om de schuldenlast af te betalen en dat hij twee derde zou mogen behouden voor het onderhoud van zijn familie. Hij krijgt enige voldoening op zijn vraag, maar niet helemaal zoals gewenst.

De beslissing van de Majesteit, dd° 31 maart 1727, luidt dat de helft van de gage moet dienen voor de schuldendelging en over de andere helft kan Pieter de Schepper beschikken voor zijn huishouden. Blijkbaar heeft hij het als beiaardier nog bijna twintig jaar uitgehouden. Of hij het al die tijd met een halve wedde heeft moeten stellen om van te leven, is ons niet bekend...

NOTEN

(1) Alg. Rijksarchief Brussel, Geheime Raad/Oostenrijkse periode, nr. 1407/B - dossier Pieter de Schepper (1727).

(2) Zie Aimé LOMBAERT (eindred.), *Beiaarden en klokkenspellen in Oost-vlaanderen* (Gent, Provinciebestuur, 1995), blz. 87: Peter Schepers (Sic) wordt vermeld als stadsbeiaardier van Gent van 1716 tot 1745. Zie ook *Ghendtsche Tydinghen*, XXVII,6 (nov. 1998), blz. 331-332.

(3) Een gelijkaardig geval ook in hetzelfde archief (zie noot 1), nr. 1429/A -

rekwest Joannes Coppens (1730) en nr. 1434/A - rekwest Louis Vandenhende (1730). Coppens is ingezetene van Gent en "musicien van 't Capittel van Sente Baefs", gehuwd met Isabelle de la Marche en vader van drie kinderen. Ook Coppens vraagt de vorst om verlichting van de afbetalingslast ("om te bekomen attenuatie voor drie consecutive jaeren om zijne crediteuren te voldoen"). - Louis Vandenhende, gehuwd met Joanna de Meuleneere, is een van die crediteuren.

Paul HUYS

ENKELE HERINNERINGEN AAN DE "INDUS"

Het artikeltje verschenen in "Gh. Tyd." - 1999 -N° 6 - pp.322-330 blijft reacties en commentaar uitlokken. Zo ontvingen wij een schrijven van de 90-jarige heer Maurice Geirnaert met zeer interessante aanvullende inlichtingen. Hij behaalde zijn diploma van Technisch Ingenieur in de Elektriciteit in 1932. Gedurende 30 jaar (van 1935 tot 1965) was hij Voorzitter van de "Associatie van Technische Ingenieurs van Gent" en hij was verschillende malen voorzitter van de "Nationale Unie van Technische Ingenieurs".

Van 1947 tot 1972 was hij lid van de Bestuurscommissie van de "Indus". Hij is dus wel goed geplaatst om ons het een en ander te vertellen over aspecten die minder algemeen bekend zijn.

BIJKOMENDE en AANVULLENDE INLICHTINGEN

1924-1925.

Inrichting van de Bijzondere School voor Technisch-Ingenieurs, door de directeur Ir. JULIEN ROELS met de medewerking van nijveraars van het Gentse.

1925-1926.

Eerste studenten in de voorbereidende afdeling, ± 30 studenten. Oproep en benoeming van leraars voor het 1ste - 2de en 3de studiejaar. Opmaken van de programma's met eens te meer medewerking van de Gentse nijverheid.

1929-Juli.

Eerste uitreiking van het diploma Technisch Ingenieur (21 gediplomeerden). De laatste overlevende van deze promotie is overleden in december 1999 - CHARLES ROGGE, 91 jaar. Stichter van N.V. ROGELEC en N.V. ROG-METAAL*.

*Correctie van de Redactie

Er bestaat nog èèn overlevende van deze eerste promotie: Technisch Ingenieur in de Scheikunde Georges Vanden Berghe.

Van 1925 tot in 31/06/32 waren de cursussen in het Frans.
1932-1933 Voorbereidende afdeling, cursussen in het Vlaams.
1933-1934 1ste jaar cursussen in het Vlaams.
1934-1935 2de jaar cursussen in het Vlaams.
1935-1936 3de jaar cursussen in het Vlaams.

Vanaf 1931 tot in 1936 hebben de leraars veel moeten werken voor de vertalingen van de cursussen.

1933,

Oproep van de Directeur ROELS voor het oprichten van een vereniging van Technisch-Ingenieurs. Met enige afgestudeerden werd de ASSOCIATIE VAN TECHNISCH INGENIEURS GENT (A.T.I.G.), ASSOCIATION DES INGENIEURS-TECHNICIEN DE GAND (A.I.T.G.) gesticht. Dat zelfde jaar zien wij de stichting van de NATIONALE UNIE VAN TECHNISCH-INGENIEURS (N.U.T.I.)

Het is ook in 1933 dat de wet verschenen is in het Staatsblad "ERKENNING EN BESCHERMING VAN DE TITEL TECHNISCH-INGENIEUR."

Leden van de N.U.T.I. Université du Travail Charleroi
 Institut Gramme Liège
 Ecole des Arts et Métiers Bruxelles
 Hogere Technische en Handelschool GENT

Grote teleurstelling van de F.A.B.I. (Fédération des Associations Belges des Ingénieurs)

1934

Tijdens een vergadering van de F.I.B. (Fédération des Industries de Belgique, nam de Voorzitter van de F.A.B.I. het woord: "Messieurs, nous devons absolument bloquer totalement les carrières éventuelles des Ingénieurs-techniciens. Ce sont des individus qui crachent par terre et qui se mouchent entre les doigts."

1935

Tot in 1935 kreeg de school toelagen van de STAAT, de STAD GENT en giften van de NIJVERHEID, zonder te weten WIE in werkelijkheid eigenaar was van de school. Geen betalingen werden nog uitgeschreven voor de leraars en de leveranciers.

Na een lange strijd, discussies, vergaderingen op het Ministerie - Directeur, Leraars, Bestuursleden van de A.T.I.G. en van B.O.L.T.S. (Bond der Oud Leerlingen van Technische Scholen) - werd in 1938 de school definitief eigendom van de Staat met als benoeming: "RIJKS HOGERE TECHNISCHE

EN HANDELSCHOOL” met als Directeur Ir Julien ROELS en als adjunct -
Directeur Ir. René BONTE.

1947

De heer Directeur Ir Julien ROELS werd erg ziek en de heer Ir. René BONTE
werd tijdelijk benoemd tot Directeur.

1948

Overlijden van de heer Directeur Ir. Julien ROELS.

Grote strijd tussen de volgende leraars om benoemd te worden als Directeur
van de school.

- Firmin COCQUYT
- Ir. Charles VANDEWINCKEL
- Ir. René BONTE
- Ir. Albert DE BRUYNE
- Doct. Edmond HENZEN

In die jaren was de Minister van Openbaar Onderwijs een socialist, namelijk de
heer VERMEYLEN, politieke vriend van de heer COCQUYT, die benoemd
werd als Adviseur van de Minister.

1949

Op voorstel van de heer COCQUYT, Adviseur, heeft de Minister VERMEY-
LEN het probleem als volgt opgelost door de volgende benoemingen:

- Ir. Charles VANDEWINCKEL: Directeur van het Belgisch Textiel Instituut
(2 jaren voor zijn rusttijd)
- Ir. Albert DE BRUYNE: Directeur van de nieuw opgerichte school te
Anderlecht (Hogere Technische School voor Technische Ingenieurs).
- Doct. Edmond HENZEN: Opvolger van de heer VANDEWINCKEL aan het
Belgisch Textiel Instituut.
- Firmin COCQUYT: Directeur van de Rijks Hogere Technische en Handel-
school Gent.
- Ir. René BONTE: adjunct Directeur van de Rijks Hogere Technische en
Handelschool te Gent.

Gedurende het tijdperk dat de heer COCQUYT de functie van Adviseur
bekleedde heeft hij een reeks scholen ingericht voor het bekomen van het
diploma TECHNISCH INGENIEUR.

Hij heeft zelfs in EEN van die scholen AVOND- EN ZONDAGLESSEN
ingericht voor het diploma van Technisch Ingenieur, mits een eindexamen af te
leggen voor een centrale jury.

Dat was te veel, en de N.U.T.I. heeft besloten de Minister VERMEYLEN en de

Adviseur COCQUYT te dagvaarden voor de RAAD VAN STATE.

Onze eisen:

1°) Stopzetten van het inrichten van scholen voor T.I.

2°) Scholen die niet 100% beantwoorden aan de wet van 1933 sluiten.

3°) Verbod van de studies voor T.I. in te richten in avond- en zondaglessen.

4°) Bekendmaking van het vonnis in al de Belgische dagbladen.

De Raad van State heeft het vonnis uitgesproken 100% volgens onze eisen. Dat was een groot succes voor de faam van de Technische Ingenieurs.

***Blz. 324 - Kleine terechtzetting**

De elektriciens waren niet geprivilegieerd. Zij hadden geen fourches. Integendeel, in het 2de en 3de jaar hadden zij de maandag en de woensdag van 14u tot 18u ontwerpen met de heer BONTE en van 18u tot 20u cursus CENTRALE EN NETTEN gegeven door Ir. FREYMANN (Hoofdingenieur Directeur van de Centrale électrique des Flandres et Brabant à Langerbrugge).

- Ontwerpen bestond uit "het berekenen en tekenen van al de plannen nodig om een motor, een alternator of een transformator te bouwen, mechanische en elektrische delen. -

Zo hadden wij met de verschillende labos 52 uren per week. Zeer lastig!

Maurice GEIRNAERT

***Nota van de Redactie**

De heer Geirnaert heeft het over de periode 1928-1932. In de periode 1932-1936 kenden de elektriciens wel degelijk fourches.

HERINNERINGEN AAN MICHEL CASTEELS, ALIAS PIET KORREL

Ik zat 't laatst te snuisteren in mijn paperassen, veel schrijfwerk, veel voor over te mijmeren. Vind ik daar een artikel van Michel waarin hij schrijft of meer klaagt en ten einde raad, dat zijn geliefdkoosd scheermesje uit de handel werd gehaald door de ECO-furie. Ziehier wat hij vertelt in zijn kroniekje en Het Laatste Nieuws (L.N.) van dinsdag 2 mei 1995:

De baard op of af?

Verschiet niet, maar ik moet mijn baard laten groeien. En dat voor de tweede

maal. Ik zal dus een tweede foto moeten laten maken voor boven mijn stukje. De eerste keer liep ik met zona in de hals, ik mocht me niet meer wassen, dat was nog niet het minste, maar ook niet meer scheren. Nu echter heeft het ministerie ermee te maken. Mijn wegwerpmesjes werden uit de handel genomen omdat de fabrikant weigerde de ECO-taks te betalen. Et voilà, ik heb het nog enkele dagen volgehouden met de gebruikte mesjes uit de vuilbak en ik heb zowat alle vrienden en kennissen, naar de grootwarenhuizen, de kappers en de drogisten uitgestuurd, zonder resultaat echter. Vervolgens heb ik alle bekende weduwen gepolst of zij nog in het bezit zijn van de scheerapparatuur van hun overleden echtgenoot.

Vruchteloos.

Want zij hebben het van de begrafenisdag af gebruikt op de haartjes van hun benen te scheren. Ook heb ik mij laten inlichten of er soms een product bestaat, een lotion, een anti-shave, waardoor je nooit meer met baardproblemen kan te maken hebben. Alles is zonder resultaat gebleven.

Nu sta ik in de badkamer voor de schitterende tekening van ene L. Boilly "Le jour de barbe" waarin hij aantoont hoe met het echte scheermes de neus kan worden gespaard, de wangen worden geaaïd en de hals niet wordt opengereten. Misschien vind ik nog zo'n grootvaderlijk mes op de oude markt of bij een kapper, die geoordeeld heeft dat er met scheren te weinig te verdienen is. Of laat ik doodgewoon mijn baard groeien, maar ik heb schrik dat ik opnieuw op een oude zeebonk zal gaan lijken zoals jaren geleden, met de schipperpet op. In elk geval wil ik er niet gaan uitzien als mijn vriend Piet Van Eeckhaut of Walter De Buck of professor Taeldeman of Van Rossem of Freek Neirinck. Later laat ik mij, toch weer de baard afdoen.

Want zoals de overlevering beweert "De baard maakt de wijsheid niet".

God moest er iets van geweten hebben, want enige dagen daarvoor vond ik nog één niet gebruikt en gaaf scheermes, u weet wel, uit Solingen. Dacht direct aan Michel. Ik zal hem een woordje schrijven en brief en scheermes in zijn brievenbus deponeren.

Wondelgem, 05.05.1995

Aan den heer Casteels Michel
Alias Piet Korrel
Eedverbondkaai 17
9000 Gent.

Beste Michel,

Hierbij, zoals u het zo gevat kunt schrijven, zo'n grootvaderlijk mes.

Ik heb veel van uw kroniekjes gelezen, vele goed gekruid, vol liefde, maar dit

van 02.05.1995 uit het L.N. heeft mij toch gepakt. Zie 'n mens zijn scheermateriaal afpakken, hem laten zoeken, soms, zoals u het letterlijk schrijft, hem laten bedelen, afijn tot in het oneindige, dat is het laatste.

Ik zie u daar al lopen met een baard zoals zo vele, zo'n grijze doorspekt met soepresten, sigaretten- of sigarenas, mogelijks bier- of jeneverparels. Neen, Michel, voor 'n type zoals u bent, dat zou geen gezicht zijn. Ik hoor al die weduwen al vezelen.

Dat scheermes, Michel, komt nog uit de ijzerwinkel van mijn vader zaliger, het is zeker 60 à 65 jaar oud en ik heb het nog gekregen van mijn oudere broeder die ook in de zakens zat en die dacht zeker, hij gaat er zich de keel mee oversnijden, mogelijks kan ik dan nog erven van hem.

Ik wens hiermee onbekend te blijven, Michel, maar u waart voor enkele jaren wel geen naaste buur, maar ik woonde enige straten verderop. Als ik soms voorbij kwam terwijl u aan het venster uw dagblad zat te lezen, of u stond in de deuropening van uw "villaatje" had ik den indruk dat u de neiging had mij te kennen, maar ja, uw kennissenkring is zo groot dat u op de duur op een missiebusje zou gaan lijken, u weet wel dat "moorke".

Wij hebben in den tijd nog gepalaverd aan de tapkast in de "Pigalle" bij Georges en Herman en nog zoveel anderen van verschillende kleuren, afijn u ziet het wel zitten.

Beste Michel, als ik u misschien zal ontmoeten zonder baard zal ik denken, "Ja, Michel gebruikt mijn scheermes".

Nog vele jaren schrijfgenot en voor mij nog veel leesgenot.

Den Beer.

Tot mijn verbazing las ik in het L.N. van dinsdag 22 augustus 1995 een antwoord van Michel onder de naam van Piet Korrel.

Made in Germany.

Gent.- Er zijn nog brave zielen in de wereld. Toen ik, ten einde raad, aan de klaagmuur ging staan omdat mijn geliefdskoosd scheermesje uit de handel werd gehaald door de ECO-furie, zag ik mij reeds als een soort baardige Methusalem in de spiegel kijken. Maar de klaagmuur heeft mij verhoord.

In Wondelgem is op dat ogenblik een man in zijn pen gekropen om te vertellen dat hij mij liever niet zou tegenkomen met soepresten, sigarenas en jeneverparels. Zo is hij in de souvenirs van zijn vader zaliger op zoek gegaan naar diens scheermes. Hij kreeg het destijds van zijn broer die hoopte dat hij zich daarmee de keel zou oversnijden.

En kijk, niet alleen viel uit Wondelgem een brief in mijn bus, maar in een pakje zat een pracht van een scheermes.

Een Dorko met nummer 61 uit Solingen. God, ik durfde het bijna niet hanteren zo mooi, vooral toen ik op het mes zelf las: "qualité spéciale pour coiffeurs, marque déposée". Ik kan de man die mij gered heeft van een peper-en zoutbaard niet genoeg bedanken. Ik stel vast dat hij zijn brief slechts ondertekende met "Den Beer".

Is het Gilbert, Albert? Dat hij beweert "met mij aan den toog te hebben gehangen in de Pigalle aan de Keizer Karelstraat" brengt mij geen stap verder naar de milde schenker.

Misschien kom ik hem wel eens tegen op één van de vele feesten en kermissen waarmee de overheid de kleine man tracht zoet te houden. Hopelijk zijn de sneetjes op mijn onderlip dan al genezen. Was er bij de herinneringen aan uw vader soms geen bloedstelper. Beer? Toch bedankt.

Tevergeefs gezocht, Michel,

Robert - Den Beer - Vanhuffel
Wondelgem, 24/12/1999

GENTSE MEMORIEDAGEN: 2-3 MEI

2 Mei 1345

Kwade Maendag. Bloedig gevecht op de Vrijdagmarkt tussen de wevers en de volders. Jacob Van Artevelde heeft nog, te vergeefs, trachten te bemiddelen. Het wordt een verschrikkelijke nederlaag voor de volders. Hun deken Jan Baeke wordt gedood.

2 Mei 1620

Wenceslas Coebergher koopt van advodaat Antoon Triest het Dondersteen, gelegen in de Meersteeg (nu Bonifantenstraat). Na afbraak bouwt hij er de Berg van Barmhartigheid.

2 Mei 1687

Eerste steenlegging van de Kapel van "Het Putje" te St-Denijs-Westrem. Nu slechts door weinigen nog gekend, vroeger een zeer populair bedevaartsoord

voor de Gentenaars. Voor de origine moeten wij terugvallen op een legende die, onder diverse vormen, meer dan eens gebruikt werd om heilige plaatsen te stichten. In ons geval moeten wij teruggaan tot 1686. In de nacht van 16 December ' kwamen 3 dieven terug van Kortrijk waar zij een roof gepleegd hadden in een kerk. Ze waren er aan de haal gegaan met een monstrans, 3 cibories en een doos hosties. Tegen Maaltebrugge gekomen wierpen zij de voor hen waardeloze hosties in een kleine poel die daar "Het Putje" genoemd werd. Waarom ze daar zo lang mee gewacht hadden wordt er niet bij verteld. De volgende dag passeerde daar een kudde schapen, en wat dacht u ? Die brave beesten vielen daar allen blatend op hun knieën. Men begon te vissen en de hosties kwamen naar boven. Ze hadden wel een hele tijd in het water gelegen, maar daar was niets mede gebeurd, ze waren volledig intact. Met het water was er daarentegen wel iets gebeurd: het had wonderlijke eigenschappen gekregen en werd een geneesmiddel tegen zo wat alle mogelijke kwalen. De heiligschenners werden kort nadien gevat en op de Koornmarkt terechtgesteld. Om wat variatie in het spektakel te brengen werd er 1 levend verbrand en de 2 anderen opgehangen. Na het mirakel aan het "Putje" kon men niet anders dan een kapel bouwen en nog geen 5 maanden later was men al volop bezig. En van alle kanten kwam men toegesnel om te drinken van dat mirakuleus water. Dat was een bijzonder winstgevend zaakje, want welke ware gelovige zou het met zijn geweten in overeenstemming kunnen brengen om niet iets in de offerblok te laten vallen ? Geld ligt vaak aan de basis van ruzies, zo ook hier, tussen de pastoor van St-Denijs en deze van St-Pieters. De eerste beweerde dat dat geld hem toekwam aangezien het geschonken werd aan een kapel in St-Denijs, de laatste (die niet verlegen zat om een merkwaardig argument) beweerde daarentegen dat dit geld hem toekwam, want -zei hij; het wordt toch voor het grootste deel geschonken door mijn parochianen. Het kwam tot een hoogoplopende ruzie en, om een schandaal te vermijden, deed de bisschop in 1809 de kapel sluiten. Er kwam onmiddellijk een hevig protest van de herbergiers en huurhouders en de uitbaters van danszalen aan de Kortrijkse Poort. De bisschop moest gas terugnemen en de kapel werd heropend. Ieder jaar in Juni was er een novene en dan zag de Kortrijkse steenweg, vooral de zondag en de maandag, zwart van het volk dat zich naar de Putjeskapel begaf, te voet, te paard of in een vigilante. Het waren hoogdagen voor de herbergiers en de guinguettes in de omtrek. Waaruit nogmaals blijkt dat wij toch een zeer religieus volk zijn... vooral als er veel cafés in de buurt zijn.

2 Mei 1705

Er ontstaat brand in de toren van het Belfort, "deur den blixem ende onweer". Ook de torens van St-Niklaas- en Ekkerghemkerk delen mee in de

brokken. Dit zou in de loop der jaren meer dan eens gebeuren, de torens vormden immers de hoogste punten van de stad en Benjamin Franklin moest nog geboren worden.

2 Mei 1871

De Gemeenteraad neemt een voorstel van Julius Vuylsteke aan om een officiële Nederlandse schouwburg te stichten ter hooger kunstontwikkeling van het volk."

2 Mei 1926

Stichting van de "Bond van Oostvlaamse Folkloristen". Onder de stichters vinden wij Professor Paul De Keyser, Gabriël Celis, Clemens Trefois, F. Van Es. De eerste voorzitter wordt Prof. Paul De Keyser.

2 Mei 1942

Dood van de beeldhouwer Leon Sarteel in zijn woning in de Vaderlandstraat. Zie "Ghendtsche Tydinghen" - 1979 - No 6 - p.341
1982 - No 5 - p.271

2 Mei 1967

Het hoogovencomplex van SIDMAR wordt in werking gesteld. SIDMAR is de afkorting van Sidérurgie maritime.

3 Mei 1362

Lodewijk van Male schenkt genade aan de gebroeders Rym. Wat hadden zij dan wel mispikkeld ? Wel, Simon Rym en zijn broeder Goswin droegen een kwaad hart toe aan Hendrik Alyn en zijn broer Zegher. Ze waren alle 4 leden van hoog aangeschreven families. Hendrik Alyn was schepen van zijn geboortestad. Er was een grote rivaliteit "wanconst, rancune, nijt ende onminne." Oorzaak waren "eenigher woorde die Henrye gheseid zoude hebben touchierende den vorseide Symoen ende Goessine." De vijandschap nam weldra zulke verhoudingen aan dat de Graaf van Vlaanderen zich genoopt zag in te grijpen. Reeds in 1353 gaf hij opdracht aan de schepenen van Ghe-deele om beide partijen tot een verzoening te dwingen "te makene een eeuwelijk vast ende wettelic zoendinc." De gebroeders Alyn verklaarden dat ze de gewraakte woorden nooit uitgesproken hadden. Hierop beweerden de gebroeders Rym dat ze voldoening hadden bekomen en "ghepayt waren." De Ryms hielden echter het gegeven woord niet en in het begin van 1354 vielen ze - vergezeld van 8 handlangers - Hendrik en Zeger Alyn aan tijdens

een dienst in de St-Janskerk. Hendrik en zijn knecht werden gedood. Zeger lieten zij zieltogend achter op het kerkhof voor de kerk liggen. Hij overleed enkele dagen nadien aan de opgelopen verwondingen. De moordenaars namen de vlucht, waarop ze veroordeeld werden bij verstek. Hun huizen werden met de grond gelijk gemaakt en er werd een prijs gesteld op hun hoofd. Een verzoek om genade werd door de Graaf van Vlaanderen ingewilligd op voorwaarde dat de schuldigen een godshuis voor ouden van dagen zouden stichten en de oprichting van een kapelaansplaats zouden bekostigen. De ouders van de slachtoffers, Simon Alyn en Kathelijne Zilverberchs, wilden niet achterblijven in liefdadigheid en ze stonden hun huis af dat gelegen was op de Kraanlei. Vandaar het Alyn's Hospice of Kinderen Alynshospitaal.

3 Mei 1382

De Slag van het Beverhoutsveld. Filips Van Artevelde kan geen bevredigend akkoord vinden met de Graaf en verzamelt al wat de uitgehongerde stad bezit aan weerbare mannen. Hij trekt met 5.000 man voetvolk en wat artillerie naar Brugge waar het volop feest is. Zijn troepen stellen zich op op het Beverhoutsveld. De Graaf en zijn leger nemen deel aan de kermis. Kennis nemende van de wanhopige uitval van de Gentenaars snellen de ridders in wanorde naar de stadspoorten. Het leger van de Graaf, 40.000 man sterk, werpt zich op de Gentenaars maar wordt totaal verslagen. Lodewijk van Male kan door een toeval aan de dood ontsnappen en vluchten.

3 Mei 1446

Geboorte van Margareta van York in het slot van Fotheringay. De Yorks lagen in strijd met de Lancasters. Haar vader, Richard van York, sneuvelde en zijn hoofd werd de Engelse koningin op een zilveren schotel aangeboden. Haar jongste broer werd door de Lancasters gewurgd. Na de overwinning van de Yorks beklom haar broer de troon als Edward IV. Ontscheepte in Sluis op 25 Juni 1468. Trouwde met Karel de Stoute op 3 Juli en deed haar Blijde Intrede in Gent op 20 Juli. Bij de dood van Karel de Stoute en de inval van Louis XI in Vlaanderen vertoeft ze in het Prinsenhof met haar stiefdochter Maria van Bourgondië. Zij troost het meisje en schenkt haar moed en zelfvertrouwen. Het is "Madame la Grande" zoals ze genoemd wordt, die Maximiliaan van Oostentijk uitkiest als bruidegom voor Maria van Bourgondië. Talrijke gemeenschappen en kloosters in Gent konden rekenen op haar vrijgevigheid. In 1472 legt ze de eerste steen van de nieuwe kloosterkerk van St-Agnete. Zij sticht de bibliotheek van de Predikheren waarvan ze de eerste steen legt op 5 Januari 1473. Zij was, samen met Margareta van Oostenrijk, de meter van Keizer Karel. Als eerste meter hield zij hem boven de doop-

vont. Zij stierf op 23 November 1503 te Mechelen. Tijdens herstellingswerken in St-Rombout in 1955 ontdekte men toevallig haar graf. Werklieden hadden reeds haar beenderen in de vuilbak gegooid wanneer men tot de bevinding kwam dat het de hare waren.

3 Mei 1540

"Amende honorable" van de Gentenaars. Iets wat voor altijd op hun maag zou blijven liggen.

3 Mei 1797

Stichting van de Plantentuin onder impuls van Charles Van Hulthem en Dr. Bernard Coppens. De plannen ervan werden gemaakt door Jean-Baptiste Pisson en hij kwam in de tuin van de oude Baudeloo-abdij. Hij was eerst de plantentuin van de Ecole Centrale, maar hij werd in 1804 stadsbezit. Napoleon en Joséphine hebben er belangstelling voor betoond en hebben er zeldzame planten heen gestuurd. Bij de oprichting van de Universiteit stond de Stad haar de Plantentuin af. Deze Plantentuin werd beschouwd als een merkwaardigheid van de stad en werd druk bezocht door vreemdelingen. In de Hollandse tijd was het een der rijkste en mooiste en - deze van Parijs niet meegerekend - een der volledigste in zijn soort. Deze plantentuin werd in 1903 overgebracht naar de Ledeganckstraat. Tussen haakjes gezegd, oude Gentenaars spreken nog altijd van "den botanieken hof".

3 Mei 1842

Geboorte te Gent van arbeidsleider Jan Seranne. In 1867 volgde hij Jan De Ridder op als voorzitter van de Broederlijke Wevers. Bij de staking bij Parmentier-Van Hoegaerden in 1861 wordt hij aangehouden en veroordeeld tot 6 maanden gevang. Bij zijn vrijlating heerst volop de katoencrisis en hij wijkt uit naar Roubaix. In 1864 is hij hier terug en gaat voor korte tijd wonen in de St-Lievensstraat. In 1868 richt hij in Gent een sectie op van de Internationale. Eind 1868 is hij wever bij Dierman en herbergier, maar in 1869 vertrekt hij weer naar Frankrijk waar hij werk gevonden heeft in Rijsel. Hij moet wel een onstandvastig karakter gehad hebben want op de 29 jaar dat hij in Gent verbleven heeft is hij 14 maal van adres veranderd. Hij overleed te Rijsel op 10 Mei 1919.

3 Mei 1877

Dood van Mevrouw Euphrosine Hoorebeke-Spanoghe. Zij schonk bij testament haar bezit aan de Stad Gent voor de oprichting van een kosteloze lagere school. Op haar graf staat volgend opschrift: "Je donne et lègue tout ce que

je possède à la ville de Gand à charge pour elle de construire une école pour garçons. Je veux que la direction de cette école soit exclusivement laïque." De Spanogheschool werd opgericht in 1880 en verdween in 1964.

3 Mei 1910

Dood van Joseph De Waele. Was nog een van die knappe en zeer vruchtbare architecten die aan Gent een mooier gelaat gegeven hebben. Wij laten een korte lijst volgen van zijn verwezenlijkingen: het was onder zijn leiding dat de restauratie van het Gravensteen begon, hij restaureerde "De Lintworm", de gevels op het Veerleplein en de Kleine Vismarkt, het Korenmetershuis, de 4 huisjes op de hoek van de Hoogstraat en de Holstraat, hij was één der 3 architecten belast met de restauratie van de Lakenhalle. In 1895 restaureerde hij het interieur van het "Hôtel Falligan". Professor aan de Academie, stichtend lid van de "Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent" en lid van de Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten.

3 Mei 1916

Dood te Gent van Alexander Tribel. Hij werd 89 jaar oud. Vele lezers zullen zich waarschijnlijk afvragen: "Wie zou dat wel mogen zijn?". Bij oude Gentenaars zal er wel een lichtje opgaan als wij er aan toevoegen dat slechts weinigen wisten dat dit de ware naam was van Sander den Oliekoeke. Hij was vòòr de Eerste Wereldoorlog een populair Gents type. Deze spinner, oudtamboer en clairon van het 4e Regiment voetvolk had als bijverdienste het bereiden en verkopen van oliekoeken. Een van zijn vaste verkooppunten was de Opera. In de tijd van Sander gebruikte niemand hier dit deftig woord, maar iedereen sprak toen nog van de "Fransche Komeede". Sander was daar iedere maandag, woensdag, vrijdag en zondag te vinden. Zijn cliënteel beperkte zich tot het publiek van de galerij en het paradijs, anders gezegd "de galerieje in 't kiekeskot"-dat destijds beschikte over een eigen "foyer". Het is dáár dat Sander te vinden was. Een statige, maar minzame man met een imposante Leopold II-baard, altijd netjes gekleed in blauwe kiel met propere witte schort voorgebonden en een képi-achtig hoofddeksel dat hij speciaal reserveerde voor zijn theatercliënteel. Over de linkerarm een blikken korf die extra beveiligd werd door middel van een schouderriem. In de rechterhand een lange, metalen, tweetandige vork. Deze vork had 2 functies: primo, om er zijn oliekoeken mee uit de korf te pikken, secundo, als trommelstok. Om zeker niet onopgemerkt voorbijgegaan te worden door het publiek dat gedurende de entr'acte de foyer binnenstroomde, had hij de gewoonte met zijn vork op de blikken korf te roffelen. Als gewezen tamboer stelde dit voor hem natuurlijk geen enkel probleem. Sander zijn korf had 2 compartimenten: een voor de oliekoeken van een halve kluit en een voor dezen van een kluit.

Deze van een halve kluit bevatten krenten, deze van een kluit waren een luxe-editie met rozijnen en een schijfje appel in. Buiten de Franse theater was Sander ook te zien in de Vlaamse theater en in de "Nieuwe Cirk". De zondagnamiddag deed hij zijn toer in de volksbuurten waar hij, om zijn komst aan te kondigen, op zijn clairon enkele maten blies van een militaire mars. Het recept van Sander's oliekoeken is bewaard gebleven. Wij kunnen hierover geen gastronomische rubriek openen maar kunnen wel zeggen dat, zoals iedere oliekoek die zichzelf respecteert, zij gebakken werden in raap-olie.

3 Mei 1916

Dood van Victor Vander Haeghen. Hij kwam uit een bekende Gentse familie. Zijn grootvader Désiré had het Hotel Clemmen in de Veldstraat gekocht en drukte er vanaf 1841 "De Gazette van Gent", vandaar de huidige naam "Hotel Vander Haeghen" voor dit gebouw. Zijn vader Ferdinand was de vermaarde bibliofiel die gedurende 42 jaar de bibliothecaris was van de Universiteitsbibliotheek. Victor, over wie wij het hebben, studeerde eerst Rechten te Gent, vervolgens Wijsbegeerte in Luik. De familie Vander Haeghen zat er warmpjes in en Victor, die geen financiële bekommernissen kende, ging verder studeren in Heidelberg, Leipzig en Berlijn. In Parijs deed hij een stage aan de "Ecole des Chartes". Het was dus niet te verwonderen dat hij in 1882 uitgekozen werd om de overleden Edmond De Busscher op te volgen als stadsarchivaris. Hij was een stille, bescheiden man die teruggetrokken leefde en zich volledig wijdde aan zijn archief, de geschiedenis van Gent en zijn cursus Paleografie aan de Universiteit. De situatie in het Stadsarchief was een eeuw geleden niet wat ze nu is. Bij zijn indiensttreding vindt Vander Haeghen 32 kubieke meter nog te klasseren stukken, zonder rekening te houden met de registers en de inhoud van de koffers. Hij zet zich onmiddellijk aan het werk en zal dit verder blijven doen gedurende 34 jaren. Hij stelt de algemene inventaris op van het oud archief, verdiept zich in de cartularia, resolutieboeken, crimeboeken, enz. en zorgt voor de systematische restauratie van de verluchte banden van de Schepenboeken. Hij is vanzelfsprekend geïnteresseerd in de topografie van het oude Gent en het is mede dank zij hem dat bijna alle oude stadsplannen in fac-simili worden uitgegeven, voorzien van commentaar. Gedurende vele jaren ploos hij de archieven uit op zoek naar gegevens over Gentse schilders en beeldhouwers. Het is zo dat hij de vervalsingen aan het licht bracht van de beruchte Theodoor Schellinck. Hij gaf advies bij de historische restauratie van het Stadhuis, het Gravensteen, Belfort, etc. Hij was trouwens Ondervoorzitter van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent en Secretaris van de Stedelijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten.

Hugo COLLUMBIEN

OUDHEIDKUNDIGE KRONIEK

In "de Gazette van Gent" verscheen op 27 februari 1923 een artikel van **Alfons Van Werveke** over

DE HARMONIEMAATSCHAPPIJ SINTE-CECILIA

Wij spraken van die vereeniging in ons artikel over het *Spiegelhof*. Het is de moeite waard de geschiedenis na te gaan van de eerste harmoniemaatschappij, die hier te Gent is ontstaan.

Sinte Cecilia werd gesticht 10 Mei 1810 in het estaminet *De Wapens van Engeland*, door het volk *Het Boerenhol* geheeten, op den *Kouter*. In den beginne waren er slechts een dertigtal spelende leden en, daar *Sinte-Cecilia* de eenigste harmoniemaatschappij van de stad was, werd ze bij elke gelegenheid uitgenoodigd hare medewerking te verleen. Aldus voerde ze met hulp van de Maatschappij van Schoone Kunsten, een mis uit van Carlo Brigotti in Sint-Michielskerk, bij de inhuldiging van Paelinck's schilderij *De Kruisvinding*. In de moeilijke dagen na den val van Napoleon (April 1814) werd ze, met de vier gilden en de *Fonteinisten*, gelast de orde in de stad te handhaven. 29 Juni 1814 gingen diezelfde korpsen in den stoet, die keizer Alexander I van Rusland inhaalde bij zijn bezoek te Gent. 5 August. 1814 speelde de maatschappij treurmarschen in den prinselijken rouwstoet, die den beroemden tooneelspeler Frans Wathée, van de *Fonteinisten*, ten grave droeg.

In de Bibliotheek van de Hoogeschool berust een groote waterverfschildering, die de lijkstaatsie voorstelt op de Coupure. 11 September 1814 speelt *Sainte-Cecilia* in den stoet, die prins Willem van Oranje-Nassau, vorst van de Nederlanden, te gemoet gaat. Bij al die plechtigheden droegen de muzikanten een uniform, die een tijdgenoot, Hyes-Schoutheer, aldus beschrijft: "een rok, een vest en een kniebroek van wit laken met blauw biesje, een hoed met opgerolde boorden en witte pluimen".

Bestuurder was Jan-Baptist d'Hollander, toonzetter van godsdienstige muziek en van romancen met begeleiding van gitaar. 15 November 1820 schonken hem de muziekliefhebbers van Gent een gouden gedenkpenning uit waardering voor zijn talent.

Sinte-Cecilia richtte dikwijls liefdadigheidsfeesten in om de werklieden te hulp te komen, die zonder bezigheid vielen uit oorzaak van de moeilijke tijdsomstandigheden of ten gevolge van het strenge jaargetijde. 16 Augustus 1820 schreef zij een wedstrijd uit voor harmoniemaatschappijen, die op den *Kouter* plaats greep. 27 Mei 1822 gaf ze in het park van *Sint-Jorisgilde*, in de *Koornbloem*, Ekkergermstraat, een concert, waarvan het programma uitsluitend bestond uit stukken van Gentsche toonzetters: Willem de Windt, Jan-

Baptist D'Hollander, Jozef Mengal, Karel Ols, Pieter de Volder en Jan Andries. Het programma heet, het "een concert van echt nationale en inlandsche muziek". 10 Augustus 1823 schreef *Sinte-Cecilia* weer een wedstrijd voor harmoniemaatschappijen uit met eerepenningen voor de beste uitvoering, voor de schoonste kleedij en voor de verst verwijderde maatschappij. Veertien mededingers kwamen op, waaronder het muziek van de nationale wacht te Duinkerken, dat den dag te voren per schip was toegekomen aan de Brugsche Poort. 19 Juni 1825 behaalt *Sinte-Cecilia* den eersten prijs, een gouden penning van 100 gulden, in den wedstrijd te Brugge. Heel Gent is bij de blijde ontvangst te been. Het volgende jaar, 21 Juni 1826, nieuwe overwinning in den wedstrijd te Sint-Nikolaas. Een maand later richt *Sinte-Cecilia* een wedstrijd in te Gent, waarvan een tiental harmoniemaatschappijen deelnemen, die een openingsstuk spelen, een stuk naar keus en een afgewisseld stuk voor verschillende speeltuigen solo. Van een opgeleid stuk was toen nog geen spraak. 15 en 16 Juli begeeft *Sinte-Cecilia* zich naar den wedstrijd te Brussel. Het is wel belangrijk de samenstelling van het muziekkorps te dier gelegenheid te kennen. Er was een kleine fluit, een kleine klarinet solo, een eerste klarinet solo, zeven eerste klarinetten, een eerste en vier tweede (sic) klarinetten, drie eerste derde klarinetten, drie eerste vierde klarinetten, een hoorn solo, drie eerste hoornen, vier tweede hoornen, een eerste fagot (basson in 't Fransch), drie tweede fagotten, een eerste en een tweede contre-fagot, een eerste en een tweede trompet, een altschuiftrompet, drie tenorschuiftrompetten, een baschuiftrompet, twee slanghoornen, een grote trom, een paar keteltrommels, een lange trommel, twee paar schijven, een schelleboom, alles te zamen vijftig uitvoerders en daarbij de muziekmeester, J.-B. D'Hollander. *Sinte-Cecilia* verwierf den eersten prijs en Gent haalde haar weer op koninklijke wijze in: stoet, bevlagde straten, zegebogen, opschriften, zinnebeelden, bloemtuien, muziekuitvoeringen, voorstelling in den Schouwburg met gelegheidsstuk. 2 juli 1829 nieuwe overwinning te Rijsel, te wier gelegenheid een hevige pennestrijd ontstond tusschen de Gentsche en de Brusselsche dagbladen, die beweerden, dat de prijs toekwam aan de *Groote Harmonie* van de Hoofdstad. De omwenteling van 1830 deed de vlijt van de *Cecilianen* verflauwen: 't was 22 December 1831 dat ze hun eerste concert gaven na de groote gebeurtenis. Het greep plaats in de oude *Sodaliteit* van de Jezuïten in de Korte Meer. De zomerconcerten werden hernomen 15 Juli 1833 en gegeven in het park van *Sint-Jorisgilde* in de *Koornbloem*, Ekkergermstraat. 's Winters speelde men in de *Troonzaal* ten Stadhuize. Men zocht echter om een eigen zaal te bekomen en men kwam overeen met de *Maatschappij van Landbouw en Kruidkunde*. De eerste steen van het *Casino* werd geleid 2 Juni 1835, en 13 en 14 Augustus 1837 kon men in het nieuw lokaal een internationale wedstrijd inrichten, waarin de *Groote Harmonie* van Brussel den palm wegdroeg. De vereeniging met de *Maatschappij van Landbouw en Kruidkunde* duurde

echter niet lang: er ontstond reeds oneenigheid in 1838 en *Sinte-Cecilia* kocht 25 Juli den grond van het *Spiegelhof* om er een groot gebouw op te richten, dat 23 Augustus 1840 werd ingehuldigd. De nieuwnjaarskaart der boden van de maatschappij voor 1841 vertoont den gevel al binnen. Zij is gesteendrukt op porseleinpapier door L. Defferez en heeft verschillende uitgaven gehad. *Sint-Cecilia* die, sedert het overlijden van J.-B. d'Hollander in 1839, bestuurd werd door Jozef Mengal, begon weldra af te vallen: zij werd ontbonden ten gevolge van het vertrek van haren voorzitter. G. de Meulemeester in Maart 1840. Het gebouw, dat 85.000 fr. had gekost en den grond, dien men 70.000 fr. had betaald, werden in 1847 afgeslagen in openbare veiling voor 55.000 fr aan den heer Berthe-Delattre.

BIBLIOGRAFIE

Verleden jaar verscheen "In Oorlogsnood. Virginie Lovelings Dagboek (1914-1918)"

Dit is een uitgave van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde. Het boek is opgedragen aan Antonin Van Elslander en dat is verdiend want het was hij die op het gelukkig idee kwam en gesuggereerd heeft deze notities onder boekvorm uit te geven.

Rapper gezegd dan gedaan natuurlijk, want het kwam er op neer duizenden losse velletjes (die bewaard worden in het Handschriftenkabinet van de Universiteitsbibliotheek) na te zien, te ontcijferen, te klasseren en te typen.

Deze teksteditie werd verzorgd door Ludo Stynen en Sylvia Van Peteghem die konden rekenen op de medewerking van de 3 germanisten Bert Van Raemdonck, Isabel Vanzieleghem en Bart Van Lierde.

Dit dagboek begint op 29 Juli 1914 en eindigt met de woorden: Einde. Virginie Loveling. Gent 2 December '18.

Een zeer boeiend boek dat men zou willen doorlezen - moest dit mogelijk zijn - van de eerste tot de laatste bladzijde. Een bijzonder waardevol document, dubbel interessant omdat, buiten "Notes d'un Gantois sur la guerre de 1914-1918" van Marc Beertsoen zeer weinig verschenen is over die oorlogsjaren in Gent.

Het boek heeft een formaat van 16 x 24 cm. en telt niet minder dan 791 bladzijden.

De prijs bedraagt 1.654 fr. Duur? Wij denken het niet, het is die prijs meer dan waard en het is zonder de minste twijfel een van de meest interessante boeken die de laatste jaren over Gent verschenen zijn.

Wie moeilijkheden mocht ondervinden het boek in de boekhandel te bekomen kan nog altijd contact nemen met het Secretariaat van de Academie - Koningstraat 18. Tel. 09.265.93.40

In de reeks "Uit het Verleden van de RUG" is het n° 40 verschenen: "**Het Rommelaere Complex**".

Weer een interessante aanwinst voor de Gentse bibliografie. Het is net iets meer dan een eeuw geleden dat de eerste spadesteek gegeven werd voor de bouw van dit monumentaal complex, gelegen tussen de Kluyskensstraat, de Hospitaalstraat, de Apotheekstraat en de Baertsoenkaai (vroeger Bijlokekaai). Het complex, dat ontworpen werd door Louis Cloquet, was bestemd voor de Faculteit Geneeskunde en herbergde de instituten voor bacteriologie en hygiëne, fysiologie, farmacodynamie en -therapie. Later ook nog toxicologie.

Begonnen eind 1899 was het complex af in 1905 wanneer het ingehuldigd werd door Koning Leopold II. Het is een van die oude, gezellige gebouwen waar men met plezier naar kijkt en waarvan men niet begrijpt dat het 93 jaar geduurd heeft vooraleer het wettelijk beschermd werd. Kreeg het boek de titel mee "Het Rommelaere Complex", dan is het toch meer dan dat, want het gaat in het algemeen over het "Gebouwenmasterplan van de Gentse Universiteit op het einde van de 19e eeuw".

Men vindt er dus ook inlichtingen in over de Faculteit Wetenschappen, de Botanische tuin, de Polikliniek, enz.

De auters E. Langendries en A.M. Simon Van der Meersch zullen zich ongetwijfeld zeer talrijke uren moeten buigen hebben over archiefstukken, want, was het gebouw af in nauwelijks 5 jaar, alles wat er aan voorafging nam vele jaren in beslag. Van de overheid geld loskrijgen voor iets dat echt nuttig is, is ook nu nog, een penibele onderneming van lange duur.

Men vindt er ook talrijke, voor de meesten totaal onbekende, gegevens over Dr. Guillaume Rommelaere en de man die de financiering ervan mogelijk maakte, Arthur Renier.

Een zeer interessant boekje van formaat 16 x 24 cm. Het bevat 119 blz. en meer dan 30 foto's. Het boek kost 450 fr.

Geïnteresseerden kunnen zich wenden tot het ARCHIEF UNIVERSITEIT -St-Pietersnieuwstraat 25. Tel. 09.264.30.81

Naar aanleiding van de tentoonstelling die van 26 november 1999 to 31 mei 2000 doorging in het Museum Dr. Guislain verscheen ook het boek "**Gestoorde vorsten**".

Het gaat in feite over de relatie tussen macht en waan.

In het "Woord vooraf" door Conservator Br. dr. René Stockman kan men lezen: "Het lijkt evident dat er tussen de twee begrippen een wereld van verschil gaapt. Zij die machtig zijn, houden zich ver van waan. De waanzinnigen

ontbreekt alle macht. Maar de dagelijkse realiteit toont het anders. Daar stellen wij vast dat machtigen soms waanzinnige beslissingen nemen. Daar merken we dat waanzinnigen soms dromen van extreme macht. Er zijn koningen, keizers en presidenten wiens macht naar het hoofd gestegen is. Ze hebben iets met waanzinnige, megalomane projecten.”

Een 12-tal auters behandelen diverse aspecten van dit onderwerp in 5 grote hoofdstukken die verder onderverdeeld zijn.

- Koninklijke wanen.
- De Koning en de Dwerg.
- Verhalen over Macht en Waan.
- Megalomanie.
- Gestoorde vorsten, meer dan een tentoonstelling.

Het boek heeft een formaat van 24 x 29,5 cm., telt 285 bladzijden en bevat meer dan 160 afbeeldingen, waarvan ongeveer de helft in kleur. Nog merkwaardig aan dit boek - en ongebruikelijk - is dat er na ieder hoofdstuk, in een kleiner lettertype, zowel een Franse als een Engelse vertaling volgt van de tekst.

Het boek kost 600 fr. en kan bekomen worden in het Museum Dr. Guislain, Jozef Guislainstraat 43 te 9000 Gent.

Bij de uitgeverij Bas Lubberhuizen in Amsterdam verscheen “**Gent, de dubbelzinnige**”.

De eerste reflex is er een van scepticisme. Men vraagt zich af: “Wat gaan die Hollanders ons over Gent vertellen?”, maar van zodra men het boek begint te lezen verdwijnt dat gevoel. Het werd trouwens niet geschreven door Hollanders, maar door Vlamingen die met Gent vertrouwd zijn en die zich verdiept hebben in de tweeslachtige houding van schrijvers tegenover onze stad. Het “dubbelzinnige” in de titel slaat eigenlijk meer op de schrijvers dan op Gent. Het is in feite een verzameling van 18 artikels van diverse auteurs. Ook weer een van die boeken die, eens men ze begint te lezen, men in een adem zou willen uitlezen.

Veel, vaak onbekende, details, de zo boeiende “petite histoire” over o.m. Maurice Maeterlinck, Karel Van de Woestijne, Willem Elsschot, Richard Minne, Jean Ray, Adolf Herckenradt, Suzanne Lilar, Multatuli, Cyriel Buysse, Johan Daisne en nog zo veel anderen meer.

Ook de mening van buitenlanders zoals Victor Hugo, Chateaubriand, Lord Byron, Alexandre Dumas, William Thackeray, Rainer Maria-Rilke, komen aan bod. Ook zeer interessant is de geschiedenis van de “Minard”.

Iedere bijdrage eindigt met een uitgebreid literatuuroverzicht. Het boek heeft een formaat van 14 x 21,5 cm. , telt 288 bladzijden en bevat een 30-tal foto's. De prijs bedraagt 890 fr. Distributie in België door Van Halewyck in Leuven. Te koop in de boekhandel.

Bij het Davidsfonds - Leuven verscheen van de hand van René Stockman "**Van nar tot patiënt. Een geschiedenis van de zorg voor geesteszieken.**"

Het geeft een klaar overzicht van de evolutie in de behandeling van geesteszieken van vroeger tot nu. Voor zover er vroeger al sprake kon zijn van "behandeling".

Het is niet bestemd voor specialisten en is bijgevolg vlot leesbaar voor de leek. Wij vermoeden dat het overbodig is de auteur aan onze lezers voor te stellen. Broeder René Stockman is immers voldoende bekend als beheerder van verschillende psychiatrische instellingen en is o.m. Directeur van het Vormingscentrum Guislain.

Het boek omvat 6 grote, onderverdeelde, hoofdstukken:

- Over zotten, onnozelen en zwakzinnigen.
- Over de methoden van behandelen.
- Van dolhuizen en gestichten.
- Hoe de gestichtstherapie ontstond.
- De therapeutische slingerbeweging in de gestichten.
- De geestelijke gezondheidszorg wordt geboren.

Het boek heeft een formaat van 16 x 24 cm., telt 128 bladzijden en bevat meer dan 110 afbeeldingen.

De prijs bedraagt 695 fr. Wie het niet mocht vinden in de boekhandel kan nog altijd contact nemen met de Uitgeverij Davidsfonds - Blijde Inkomststraat 79-81 te 3000 Leuven.

Een weinig bekend Gents museum - en dit volledig ten onrechte - is dat "**van de Geschiedenis der Geneeskunde**".

Dat het weinig bekend is, is begrijpelijk, het is immers sterk gespecialiseerd, slechts open op donderdag van 9 tot 12 uur en dan nog maar na afspraak. De drempelvrees vormt voor de particulier een bijna onoverbrugbare barrière.

Groepen kunnen het wel bezoeken op andere dagen, maar ook na afspraak, liefst 3 weken op voorhand.

Dit museum is gevestigd in een van de vleugels van het "Pand" in de Onderbergen en is een initiatief van de "Stichting Jan Palfyn" die zich tot doel gesteld heeft het medisch-historisch patrimonium te bewaren en te fungeren als studie-, documentatie- en ontmoetingscentrum voor de geschiedenis van het medisch onderwijs en onderzoek.

Het museum omvat toestellen, instrumenten, boeken, iconografie, archivalia, schilderijen, beelden, penningen, enz. en verzamelingen die door de Universiteit in bewaring gegeven worden.

Heel wat items i.v.m. de geneeskunde die vroeger bewaard werden in het Museum voor de Geschiedenis der Wetenschappen werden naar dit museum overgeheveld.

Bezoekers worden begeleid, er is een audio-visuele inleiding en het bezoek neemt een kleine 2 uren in beslag.

Er bestaat ook een gids, overvloedig geïllustreerd met een 50-tal kleurenfoto's. Formaat: 16 x 24 cm. 63 bladzijden.

Voor alle inlichtingen komt men telefonisch berecht op het nummer 09.233.08.32
H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Als reactie op de vraag van de heer **W.L. Braekman** (Gh. T. 2000 - N° 2 - p.128) schreef de heer **Sander Evrard** ons het volgende:

“Mijn grootmoeder die een honkvaste Gentse van onder de St-Jacobstoren was, zong ons een liedje:

En laat ons nog e wandelijngske doen
te gaore in het groen
gelijk de Kattejongens doen...”

LEZERS SCHRIJVEN ONS

In verband met het artikeltje over de Gentse Siamese tweeling (Gh. T. 2000 - N° 2 - pp.109-110) ontvingen wij een schrijven van de heer **Noël Goossens** met volgende correctie en aanvulling:

“Dit doek hing eerst in de zaal van het Collegium Medicum (Stadhuis), daarna in de zaal van de Société de M  dicine de Gand (ook in het Stadhuis). Het schilderij dat nog altijd eigendom is van de Stad Gent kwam uiteindelijk in het te weinig bezochte Museum voor de Geschiedenis der Wetenschappen, laatst in de Korte Meer. Dit museum is ongeveer 5 jaar geleden verhuisd naar de campus van de RUG op de Sterre.

Maar dit doek hangt al ongeveer 8 jaar in het nog minder gekende “Museum voor de Geschiedenis van de Geneeskunde” van de Stichting Jan Palfijn, in het Pand, Onderbergen 1.”

Wij verwijzen naar onze rubriek “Bibliografie” en willen toch vermelden dat de besproken gids mede opgesteld werd door de heer Noël Goossens. Het feit dat dit doek zich nu bevindt en het vermelde Museum werd ons ook medege-deeld door Prof. Em. Dr. A.K. Evrard.

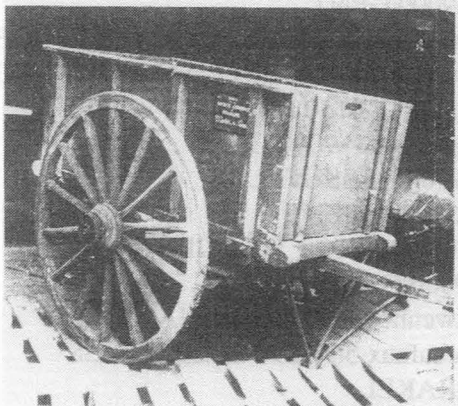
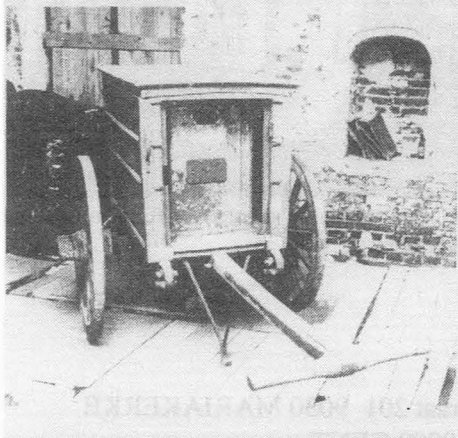
De foto gepuliceerd in Gh. T 2000 - N  2 - p.129 lokte een interessante reactie uit van de heer Jan De Veirman. Hij schrijft ons: “De gepubliceerde foto werd gemaakt om het artikel voor ons personeelsblad te illustreren. (Wij reproduce-

ren hierbij het artikel in kwestie). Ik meen dat de "Kar" tot in 1949 gebruikt werd. Wij mochten de garage van de Nationale Bank niet binnenrijden, dus moesten wij de kar laden en lossen op straat!!!
 Als gevolg van mijn artikel heeft de directie de kar uit haar vergeethoek doen halen, volledig doen opkuisen en restaureren en staat ze nu te pronk in de lokettenzaal van de Generale Bank op de Kouter."

Ons klein museum ... te Gent! Notre petit musée ... à Gand!

De Kar! (Het deurtje vooraan ontbreekt). Bemerkt het handvat links van de kar. Het moest dienst doen als "rem" voor het afremmen door de begeleider wanneer dat zwaar transport bergaf moest rijden.

Le "Kar" (sans sa petite porte, qui a disparu). On remarque la poignée à gauche du chariot. Elle servait de frein: le convoyeur s'y accrochait pour empêcher le convoi de dévaler les rues en pente.

De tweede kar deed dienst voor transport door de werklieden (o.a. de loodgieter) die in agentschappen reparaties moesten gaan uitvoeren. Bemerkt het plaatje "Bank van de Societe Generale de Belgique".

Un deuxième chariot, plus modeste, servait au transport du matériel des hommes de métier (le plombier, par exemple) pour les réparations dans les agences. Il a gardé sa plaque "Bank van de Societe Generale de Belgique".

DE KAR

"De Veirman, de voorzitter van de Directieraad verwacht u om 12 uur." Met dit lakoniek bericht herinnerde de directiesecretaresse mij eraan dat het vandaag 35 jaar geleden was dat ik mijn eerste stappen in de "Banque de la Societe Generale de Belgique, Siege de Gand" gezet had.

Het scheen onmogelijk, en toch was het waar. Ik herinnerde mij nog, alsof het een paar jaar geleden was, mijn eerste opdracht: "De kaart meegaan naar de Nationale Bank om geld."

Veiligheidsmaatregelen geboden dit geldtransport met "De Kar". "De Kar" bestond uit twee houten wielen, stevig met ijzer beslagen. "La Banque, c'est du solide" - verbonden met een stalen os waarin twee gaten geboord waren, daardoor werd een afgedankte safe uit de paarse met twee bouten vastgeschroefd. Albert, de voormaker, had een nette kost daaronder getimmerd, zelfs met zinken dak, en klaar was Kees.

Volgens de verelen van "Den Henrijen" (geldtransportverzekering) moesten we met 2, 3 tot 5 mannen de kar vergezellen, volgens de grootte van de getransporteerde bedragen.

Discreet was het wel, want de mannen van de reinigingsdienst, die de straten van onze fiere steden hehles heiden, reden met een gelukkig en vrolijk en riepen ons regelmatig na: "Ha, maat, wien we eens wisselen?"

Verleden maand, in een van de duistere bergplaatsen, die elke zater die zich respecteerde bezit, heb ik "De Kar" herontdekt. Staat zij daar op rust? Wacht zij een verscherping van de celeritas af? Wie zal het zeggen, maar rijklaar is zij. "La Banque, c'est du solide".

door: De Veirman, administrateur-generaal van de Nationale Bank van België

LE "KAR"

Notre collègue Jean De Veirman, administrateur de l'Agence, Gent-Centrum, avait presque oublié ses 25 ans de service à la banque. Bien entendu, la direction du siège le lui a amablement rappelé.

Jean De Veirman se souvient, comme si c'était hier, de ses premiers pas à la banque, avec... le "Kar".

"Tu vas te rendre à la Banque Nationale pour chercher de l'argent".

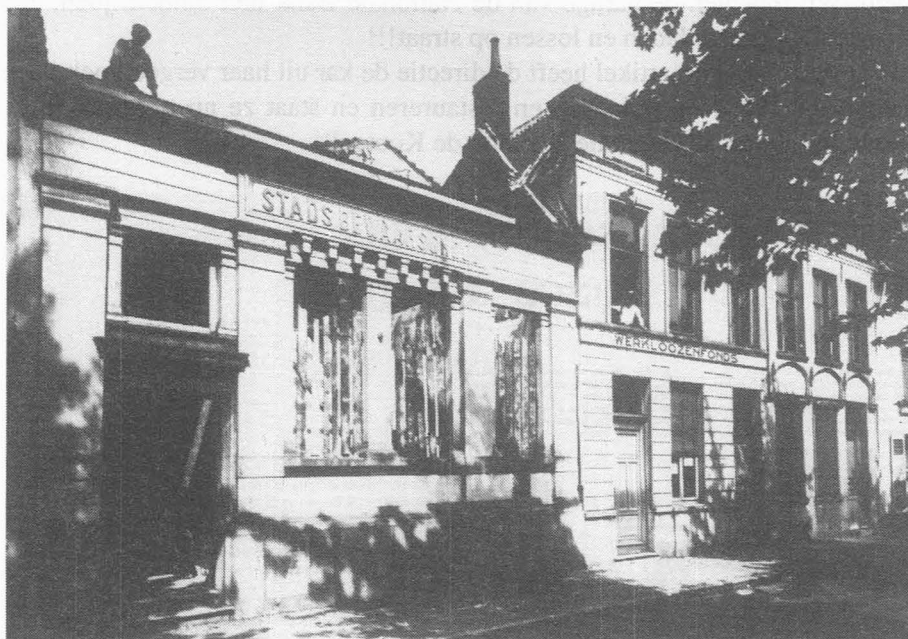
Pour des raisons de sécurité, ce transport de fonds se faisait avec le "Kar". C'était un chariot pourvu de deux roues équipées d'un solide bandage métallique. Puisque "La Banque, c'est du solide", avec un axe en acier dans lequel on avait foré deux trous qui permettaient la fixation d'un coffre-fort mis à la retraite et récupéré dans une galerie. Notre collègue Albert avait protégé ce coffre par une paroi en bois et même, un toit en zinc!

Conformément aux exigences de "Henrijen", l'assurance des transports de fonds, le convoi était accompagné par deux, trois ou cinq personnes suivant l'importance des montants transportés. C'était tellement discret que, lorsque nous croisions les hommes du service de nettoyage des rues de notre bonne ville de Gand, pourvus d'un véhicule du même genre, ils nous criaient parfois: "He les amis! On échange nos chariots?"

... Le mois passé, j'ai retrouvé, dans une de ces remises obscures que possède tout Siege qui se respecte, ce fameux "Kar". Est-il vraiment retiré? Ou attend-il une crise pétrolière plus grave encore que l'actuelle? ... Ce qui est certain, c'est qu'il est toujours prêt à rouler! ... "La Banque, c'est du solide".

J.D.V.

DIT BESTAAT NIET MEER

De Stadsbewaarschool aan de Kromme Wal die een 70-tal jaren geleden afgebroken werd om plaats te maken voor het bureau van de Bevolkingsdienst.

AANVULLENDE LEDENLIJST

- 3074 - MAGERMAN D. Zandloperstraat 201 9030 MARIAKERKE
- 3075 - MOEREELS D. Zilverhof 35 9000 GENT
- 3076 - DE MOYER R. Valerius De Saedeleerstraat 7 9050 GENTBRUGGE
- 3077 - SORGELOOSE P. Emiel Lossystraat 60 9040 SINT-AMANDSBERG
- 3078 - VARLEZ L. Alfred Madouxlaan 133 1150 BRUSSEL
- 3079 - Mw DE WILDE L. Rijsenbergstraat 31 9000 GENT
- 3080 - VERMEIRE H. Heulken 14 9968 BASSEVELDE
- 3081 - HARR R. Jan Breydelstraat 35 9000 GENT
- 3082 - Mw DICK A. Charles de Kerchovelaan 279 9000 GENT
- 3083 - GEIRNAERT M. Kouter 47 9000 GENT
- 3084 - Jhr JANSSEN P. Kasteel Nieuwenhove 9052 ZWIJNAARDE
- 3085 - Dr HOMBROUCKX R. rue Beaufaux 56 7890 ELLEZELLES
- 3086 - BROSSE F. Hutte 28 9660 BRAKEL
- 3087 - BONNE A. Egelstraat 5 9032 WONDELGEM
- 3088 - HOLVOET G. Heifortstyraat 28 9940 ERTVELDE
- 3089 - VAN EECKHAUTE P. Limburgstraat 100 9000 GENT
- 3090 - BRUIJNJE J. Wessenweg 6 9000 GENT